

VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNNALLISEN VIRKISTYSALUEYHDISTYKSEN PERUSTAMISEN SELVITYS

TAPIO HARTIKAINEN | MAALISKUU 2015

**VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNNALLISEN
VIRKISTYSALUEYHDISTYKSEN PERUSTAMISEN SELVITYS**

Varsinais-Suomen liitto
Tapio Hartikainen
2015

ISBN 978-952-320-003-6

Tarkastajat
Lasse Nurmi ja Sami Heinonen

Rahoittaja
Varsinais-Suomen liitto

Tiedustelut ja yhteydenotot
lasse.nurmi@varsinais-suomi.fi

Teksti
Tapio Hartikainen

Valokuvat
Tapio Hartikainen
Antti Vaalikivi
Jessica Ålgars-Åkerholm

**VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNNALLISEN
VIRKISTYSALUEYHDISTYKSEN
PERUSTAMISEN SELVITYS**

TAPIO HARTIKAINEN | MAALISKUU 2015

TIIVISTELMÄ

Suomessa on tällä hetkellä kahdeksan maakunnallisen tason virkistysalueyhdistystä, jotka hoitavat mm. alueidensa virkistys- ja luontomatkailukohteiden ylläpitoa, kehittämistä sekä tiedottavat ja markkinoivat näitä kohteita virkistyskäyttäjille ja luontomatkailijoille. Tämän selvityksen tavoitteena on antaa Varsinais-Suomen kuntien päättäjille, muille päättäjille, yhdistyksille ja sidosryhmille riittävät tiedot ja askelmerkit maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen merkityksestä, organisoitumismallista, hyödyistä sekä sen toiminnan sisällöstä. Selvityksen tavoitteena on, että sen tuloksien avulla voidaan lähteä neuvottelemaan käytännön virkistysalueyhdistystoiminnan käynnistämisestä Varsinais-Suomessa.

Selvitystyön päätyökaluna ja lähdetietona toimi eri sidosryhmille 10.12.2014 ja muille maakunnallisille virkistysalueyhdistyksille 11.12.2014 lähetetty sähköinen sidosryhmä- ja virkistysalueyhdistyskysely. Kyselyn perusteella määritettiin Varsinais-Suomen luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämistarpeet, ja virkistysalueyhdistyksen eri toimintamallivaihtoehdot. Referensseinä toimivat muiden maakunnallisten virkistysalueyhdistysten noudattamat toimintamallit.

Sidosryhmäkyselyyn vastanneiden mukaan virkistysalueyhdistyksen päätavoitteena tulisi olla laadukkaan ja kilpailukykyisen koko maakunnan tasapuolisesti kattavan virkistysalue-, virkistyskohde- ja virkistysreitiverkosto, sen ja luontomatkailupalveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen, sekä virkistysmahdollisuuksien turvaaminen jäsenkuntiensa alueella. Kuntavastaajista 48 % kannatti kunnan asukasmäärään suhteutettua osallistumismaksua yhdistyksessä ja

48 % kannatti jotain muuta rahoitusmuotoa, josta mainittiin mm. ”Kunnan asukasmäärään tai reitistöön suhteutettu jäsenmaksu ja lisäksi kaupallisia tuloja sekä mahdollisia sponsoreita”. Kuntavastaajista 4 % kannatti samaa kiinteää jäsenmaksua kaikille kunnille. Kuntavastaajista 72 % oli kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan ja 16 % ei ollut kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan. Kuntavastaajista 12 % ei vastannut tähän kysymykseen. Kyselyyn vastasi yhteensä 19 kuntaa (noin 70 %) Varsinais-Suomen kaikista 27 kunnasta. Kyselyyn saatiin yhteensä 59 vastausta ja vastausprosentti oli 30. Kyselyyn vastanneet mainitsivat yhtenä keskeisimmistä kehittämistoimenpiteistä virkistys- ja luontomatkailukohteiden saavutettavuuden parantamisen.

Selvityksen pohjalta tulisi käydä tarvittavat keskustelut eri sidosryhmien kanssa ja valita yhdessä näiden kanssa Varsinais-Suomeen parhaiten soveltuva ja toimiva virkistysalueyhdistyksen toimintamalli. Varsinais-Suomen liitto suosittelee virkistysalueyhdistyksen toimintamalliksi toimintamallivaihtoehtoa A (sivu 15), koska siinä yhdistys toimii laajalla kentällä edistäen virkistys- ja luontomatkailukohteiden käyttöä, ylläpitämistä ja kehittämistä. Lisäperusteena tämän mallin valinnalle on tasainen vuosittainen rahoituspohja, jonka kautta edistämistyötä on mahdollista vaikuttavasti ja suunnitelmallisesti toteuttaa. Virkistysalueyhdistystoiminnan onnistumisen taustalla on virkistys- ja luontomatkailutoimijoiden sekä julkisen sektorin toimiva yhteistyö. Yhteistyön käynnistämistä ja tiedonvaihdon sekä tiedon saatavuuden parantamista voidaan vauhdittaa yhdistyksen käynnistysvaiheessa hankkeistuksen avulla.

SAMMANFATTNING

I Finland finns just nu åtta föreningar för rekreationsområden på landskapsnivå. De sköter bl.a. underhåll och utveckling av sin regions rekreations- och naturturismområden, likaså kommunikation och marknadsföring till användare och naturturister. Målet med denna utredning är att ge kunskap och riktlinjer till beslutsfattare, föreningar och intressegrupper om rekreationsföreningens betydelse, organisationsmodell, nytta och verksamhetens innehåll. Med hjälp av utredningens resultat kan man konkret börja förhandla om att starta en förening för rekreationsområden i Egentliga Finland.

Primärt redskap och källa för utredningen var en elektronisk förfrågan, som 10.12.2014 skickades till intressegrupper och 11.12.2014 till övriga föreningar för rekreationsområden på landskapsnivå. På basis av förfrågan definierade man utvecklingsbehoven för Egentliga Finlands naturturism samt alternativa verksamhetsmodeller för föreningen. Som referens fungerade verksamhetsmodeller i andra landskaps rekreationsföreningar.

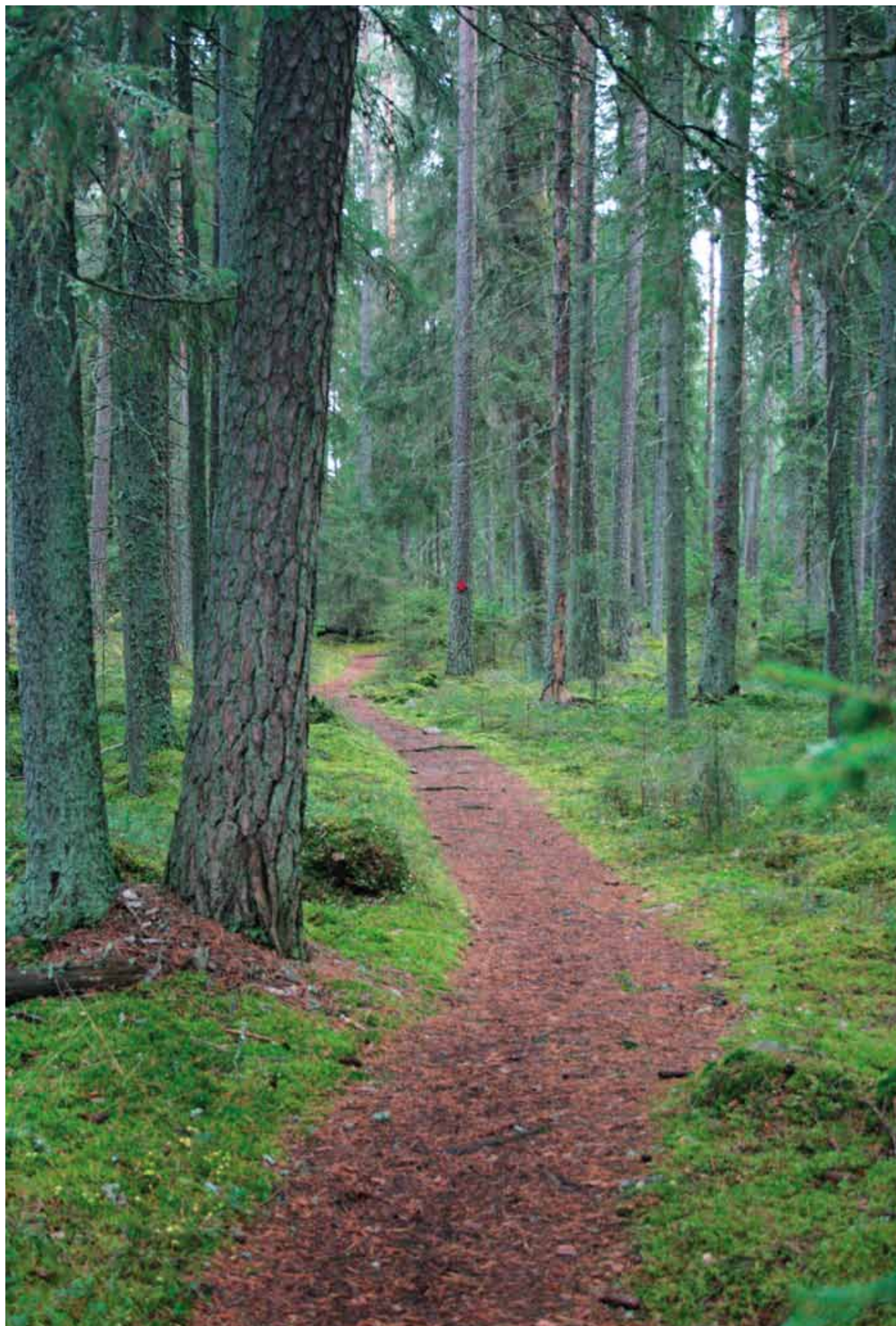
Enligt dem som svarade på förfrågan borde föreningens primära mål vara ett jämlikt och heltäckande nätverk för rekreationsrutter och -områden, att upprätthålla och utveckla rutterna och naturturismen samt att trygga rekreationsmöjligheterna i föreningens medlemskommuner. Av kommunsvararna understödde 48 % en deltagaravgift i föreningen, relaterad till kommunens invånarantal och 48 % understödde någon annan finansieringsform. Man nämnde bl.a. ”En medlemsavgift relaterad till kommunens invånarantal eller till ruttnätverket samt kommersiella intäkter och möjliga sponsorer”. Av kommunsvararna understödde

4 % samma fasta medlemsavgift till alla kommuner. 72 % av kommunsvararna var intresserade av att delta i föreningens verksamhet och 16 % var inte intresserade. 12 % av kommunsvararna besvarade inte frågan. 19 kommuner av Egentliga Finlands 27 kommuner svarade på förfrågan (ca 70 %). Man fick totalt 59 svar och svarsprocenten var 30. De som svarat på förfrågan nämnde som en central utvecklingsåtgärd att man bör förbättra närheten till rekreations- och naturturistmål.

På basis av utredningen borde man föra samtal med olika intressegrupper och tillsammans med dem välja den verksamhetsmodell för rekreationsföreningen som passar Egentliga Finland bäst. Egentliga Finlands förbund rekommenderar verksamhetsmodell A (sidan 15), eftersom föreningen i den modellen fungerar på ett brett område och denna modell främjar rekreations- och naturturistmålen användning, underhåll och utveckling. För modell A talar också en stabil årlig finansieringsbas, som gör att man kan utveckla rekreationsområdena övertygande och kontinuerligt. Bakom en lyckad rekreationsföreningsverksamhet ligger ett fungerande samarbete mellan rekreations- och naturturismaktörer och den offentliga sektorn. För att starta samarbetet, utbyta information och göra informationen bättre tillgänglig kan projektarbete hjälpa i föreningens inledningsskede.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Lähtökohdat ja tavoitteet	10
1.1 Tausta ja tarve	10
1.2 Kohderyhmä ja -alue	11
1.3 Tavoitteet	11
2. Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen perustamista koskeva kysely	12
2.1 Tavoitteet	12
2.2 Isäntäorganisaatio, jäsenet ja sidosryhmät	12
2.3 Kohderyhmät ja kohdealueet	12
2.4 Rahoitusmuodot, resurssit ja osallistuminen yhdistyksen toimintaan	12
2.5 Toiminnan painopisteet, tehtävät, toimintatavat ja työkalut	14
2.6 Hyödyt	14
3. Toimintamallivaihtoehtotarkastelu	15
3.1 Toimintamallivaihtoehto A	16
3.2 Toimintamallivaihtoehto B	16
3.3 Toimintamallivaihtoehto C	16
3.4 Toimintamallivaihtoehto D	16
4. Varsinais-Suomen luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittäminen	17
4.1. Kehittämistavat, -toimenpiteet ja -palvelut	18
4.2 Vahvuudet, mahdollisuudet ja keskeisimmät vetovoimatekijät	19
4.3 Nykyiset ja potentiaaaliltaan keskeisimmät virkistys- ja luontomatkailukohteet	20
4.4 Alueelliset erityispiirteet	21
4.5 Ongelmat, heikkoudet ja uhat	21
4.6 Viestintä ja markkinointi	22
5. Johtopäätökset ja ehdotukset jatkotoimenpiteiksi	23
Liitteet	26
Lähteet	45

Varsinais-Suomessa tavoitellaan maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen perustamista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutettiin erilaisia toimintamalleja määrittävä selvitys. tarve yhdistykselle on ilmeinen: 87 % kaikista vastaajista ja 72 % kuntavastaajista oli kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan.

Virkistysalueyhdistyksellä haetaan alueella sijaitsevien retkeilyreittien ja virkistyskohteiden tasapainoista kehittämistä, laadun parantamista sekä yhteistyön kautta saatavaa tehokkuutta virkistys- ja luontomatkailun perusrakenteiden sekä reittiverkostojen suunnitteluun ja toteutukseen. Yhdistyksellä halutaan varmistaa riittävät virkistysresurssit maakunnan asukkaille ja luontomatkailijoille, sekä paremmat toimintamahdollisuudet luontoyrittäjille.

Selvityksen tueksi toteutettiin laaja virkistysalueyhdistystä koskeva kysely. Kyselyyn saatiin kaikkiaan 59 vastausta. Mukana vastanneiden joukossa oli 19 varsinaissuomalaisista kuntaa.

Selvityksen ja kyselyn perusteella jatkotoimenpiteiksi esitetään Varsinais-Suomen kuntien ja Varsinais-Suomen liiton yhteisen virkistysalueyhdistyksen perustamista siten, että yhdistys vastaa olemassa olevien ja uusien virkistyskohteiden ja retkeilyreittien laajamittaisesta suunnittelusta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Lisäksi yhdistys koordinoi virkistykseen liittyvää yhteistyöverkostoa sekä välittää ja tuottaa tietoa virkistyskohteista.

Ehdotettavassa yhdistysmallissa perusrahoitus muodostuu asukasmäärään sidotusta vuosimaksusta. Tämän lisäksi yhdistys toteuttaa hankkeita sekä kampanjoita lisäresurssien saamiseksi.

1. LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

1.1 TAUSTA JA TARVE

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toiminnan perustamista varten tehtiin Varsinais-Suomen liitossa taustaselvitys ”Varsinais-Suomen maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen perustamisen selvityshanke” marraskuun 2014 ja maaliskuun 2015 välisenä aikana. Selvityksessä tutkittiin virkistysalueyhdistyksen erilaiset toimintamallivaihtoehdot ja niiden mukaiset yhdistyksen kehittämiskohdet, kohderyhmät, toimintatavat, toiminnan painopisteet, rahoitus ja organisoituminen. Selvityksessä esitetyistä eri toimintamallivaihtoehdoista on sidosryhmien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella tarkoitus valita vuoden 2015 aikana sopivin toimintamalli Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen perustamiseksi. Selvitystyön laati DI Tapio Hartikainen ja selvitystä ohjasivat Varsinais-Suomen liitossa kaavasuunnittelija Lasse Nurmi sekä saaristo- ja maaseutu-asiamies Sami Heinonen. Selvitystyö toteutettiin Varsinais-Suomen liiton budjettirahoituksella.

Selvitystyö ja Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys edistävät maakuntavaltuuston 16.6.2014 kokouksessaan hyväksymän kumppanuusstrategian toimenpiteiden suoraa tai välillistä toteuttamista. Alla on tarkemmin kuvattuna em. toimenpiteiden keskeinen sisältö sillä tavoin kun ne on maakuntastrategiassa kuvattu:

- **TP V3.** Lisätään innovatiivisuutta ja yhteisvastuullisuutta maankäytön suunnitteluun mahdollistamalla varhainen vuorovaikutus asukkaiden ja elinkeinoelämän näkökulmasta vetovoimaisen ympäristön rakentamiseksi.
- **TP V8.** Edistetään varsinaissuomalaisen hyöty- ja arkiliikuntaa sekä kestäviä liikennevalintoja.
- **TP Y1.** Otetaan käyttöön eri toimialoilla uusia innostavia yhteistyö- ja vuorovaikutusmenetelmiä sekä kokeiluhankkeita, joiden avulla ylitetään maakunnan yleistä kehitystä rajoittavia omien sektoreiden edunvalvontarajoja.
- **TP Y5.** Edistetään yrittäjyyttä, omistajanvaihdoksia ja kasvuyrittäjyyteen sekä innovaatiovalmiuksien kehittämiseen tähtäävää toimintaa ja työelämän laatua. Vahvistetaan yrittäjyyskasvatuksen roolia maakunnan oppilaitoksissa.
- **TP S1.** Luodaan saavutettavuuden ilmapiiri: tulevaisuuden kestävä ja älykäs alue- ja yhdyskuntarakenne edellyttää rajat ylittävää suunnittelu- ja kehittämissyhteistyötä. Edesautetaan sekä henkisten että fyysisten kohtaamispaikkojen luomista, joissa päättäjät, yrittäjät, opiskelijat, sidosryhmien edustajat ja muut toimijat voivat kohdata ja verkostoitua. Tehostetaan julkisten tilojen monikäyttöä.
- **TP S6.** Rakennetaan kestävää ja näkyvää vapaa-aikakonseptia, jossa elävä ja elinvoimainen saaristo, vetovoimaiset kansallispuistot sekä maakunnan rikas kulttuuriympäristö tarjoavat elämyksiä ympäri vuoden.
- **TP R2.** Hyödynnetään julkisen sektorin innovatiivisia hankintoja uusien liiketoimintojen kehittämiseksi ja varsinaissuomalaisen elinkeinoelämän edistämiseksi.

- **TP R4.** Tuetaan avoimen tiedon käyttöä ja asiantuntijoiden välistä tiedon jakamista. Parannetaan suunnittelun laatua ja päätösten kokonaisvaltaista vaikutusten arviointia.
- **TP R5.** Kehitetään Varsinais-Suomen vetovoimaa erityisesti vanhojen rakennusten ja ympäristöjen innovatiivisella uudella käytöllä.

Toimenpiteitä V3 ja R4 virkistysalueyhdistys edistää rakentamalla ja kehittämällä yhteistyöverkostoa eri toimijoiden kanssa, joiden yhteistyön avulla on tarkoitus kehittää eri käyttäjiä mahdollisimman hyvin palveleva virkistys- ja luontomatkailukohteiden verkosto maakuntaan. **Toimenpiteen V8** edistämiseksi yhdistys parantaa ja lisää varsinaissuomalaisten mahdollisuuksia liikkua alueensa virkistyskohteissa kävelen, pyöräillen tai muulla kestävällä kulkumuodoilla. **Toimenpidettä Y1** yhdistys edistää parantamalla ja kehittämällä sidosryhmäverkoston osallistumismahdollisuuksia kehittää virkistyskohteita. Lisäksi yhdistys käynnistää erityyppisiä hankkeita, joissa täysin uusilla tavoilla kehitetään poikkisektorisesti maakunnan virkistys- ja luontomatkailukohteita.

Toimenpiteiden Y5 ja R2 edistämiseksi yhdistys ottaa toimintaansa tiivistä mukaan virkistys- ja luontomatkailupalveluita tarjoavat yritykset ja alan oppilaitokset sekä kehittää näiden kanssa yhdessä uusia innovatiivisia palveluita ja tuotteita maakunnan virkistys- ja luontomatkailukohteisiin. Lisäksi yhdistys tukee uusien luontomatkailuyritysten synnyttämistä tarjoamalla näille uusia toimintaympäristöjä. **Toimenpiteen S1** saavutettavuuden ilmapiiriä yhdistys edistää parantamalla virkistys- ja luontomatkailutahojen verkostoitumista luomalla uusia paikkoja ja tapoja tehdä yhteistyötä ja verkostoitua eri toimijoiden kesken. Kestävän ja näkyvän vapaa-aikakonseptin rakentamiseksi sekä Varsinais-Suomen vetovoiman kehittämiseksi **toimenpiteiden S6 ja R5** mukaisesti yhdistys lisää kehittämistoiminnallaan virkistys- ja luontomatkailukohteiden vetovoimaisuutta ja elinvoimaisuutta, parantaa niiden saavutettavuutta, siten että ne ovat saavutettavissa eri vuoden aikoina, erityisesti kestävä kehityksen mukaisten kulkumuotojen avulla. Maakunnallisella virkistysalueyhdistyksellä on kytkentöjä myös Varsinais-Suomen matkailuohjelman 2013-2020 toteutukseen.

Virkistys- ja luontomatkailukohteet ovat sekä kunnan asukkaiden virkistyskäytön että kunnan alueella sijaitsevien yritysten luontomatkailun kannalta katsottuna tärkeitä kokonaisuuksia. Virkistys- ja luontomatkailukohteiden alueellisesti merkitys niiden alueen yrityksille ja muille toimijoille onkin varsin merkittävä. Esimerkiksi jo pelkästään Teijon retkeilyalue (kansallispuisto 2015) (kävijämäärä 75 000 henkilöä vuonna 2008) vaikutukset paikallistalouteen olivat vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan 1,7 milj. € ja työllisyysvaikutukset 21 henkilötyövuotta. Kuitenkin kiristyneessä kuntataloustilanteessa myös julkisten virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämistä uhkaa

niihin käytettyjen resurssien puute sekä tiettyjä kohteita myös varsinainen realisointi.

Virkistys- ja luontomatkailukohteiden säilyttäminen kuntien omistuksessa on tärkeää ja niitä tulisi myös pystyä hallitusti ja alueellista tasapainoa silmällä pitäen kehittämään. Julkisessa käytössä olevia kohteita voidaan käyttää kunnan asukkaiden virkistäytymiseen, ja niillä voidaan edistää yksittäisen kunnan kuin myös koko Varsinais-Suomen alueen matkailun vetovoimaisuutta. Tämän lisäksi virkistys- ja luontomatkailukohteet muodostavat puitteita matkailualan yritystoiminnan kehittymiseen mm. tarjoamalla toimintaympäristöjä nykyisille ja uusille, ilman omaa maa-aluetta toimiville luontomatkailuun kytkeytyville yrityksille. Valtion viranomaistahoilla on viime aikoina tullut lisäksi tarvetta yhteistyöhön mm. puolustusvoimilta vapautuvien luonto- ja retkeilyalueiden kehittämisessä.

Suomessa on tällä hetkellä kahdeksan maakunnallisen tason virkistysalueyhdistystä. Virkistysalueyhdistysten perustamisen kultakausi oli 1990-luku, mutta viimeisin virkistysalueyhdistys perustettiin Kymenlaaksoon vuonna 2010. Virkistysalueyhdistysten toimintatavat ja yhdistysmuodot vaihtelevat, mutta yhteisenä nimittäjänä voidaan pitää sitä, että kaikilla yhdistyksillä on vahva sidos alueensa maakunnan liittoon.

Varsinais-Suomi on luonnonympäristöltään monipuolista aluetta. Alueella sijaitsee useita kansallispuistoalueita. Matkailullisesti yksi keskeinen vetovoimatekijä on rannikko- ja saaristoalue, joka on laajuudeltaan Suomen suurin yhtenäinen saaristoalue sekä maailman laajuisestikin ainutlaatuinen kokonaisuus. *Jotta Varsinais-Suomen alueen virkistys- ja luontomatkailukohteiden ylläpito, kehittäminen ja matkailuun nojaavan yritystoiminnan puitteet ja toimintamahdollisuudet olisivat nykyistä paremmat, tarvittaisiin koordinoiva taho, joka kehittäisi näiden kohteiden ja niiden toimijoiden välistä yhteistyötä sekä suunnittelisi ja toteuttaisi näiden kohteiden kehittämistä. Tämä taho olisi luontevasti maakunnallinen virkistysalueyhdistys.*

1.2 KOHDERYHMÄ JA -ALUE

Selvityksen lähtökohtana oli määrittää eri ratkaisumallivaihtoehdot virkistysalueyhdistystoiminnan perustamiseen ja aloittamiseen Varsinais-Suomessa. Selvityksen tueksi toteutetun kyselyn kohderyhmänä olivat kuntien päättäjät, muut päättäjät, matkailuyritykset, yrityshautomot ja muut yritystukea antavat organisaatiot, aluekehittämisorganisaatiot, teema-aluetta koskettavat yhdistykset ja sidosryhmät. Hankkeen kohdealueena oli Varsinais-Suomi.

1.3 TAVOITTEET

Virkistysalueyhdistyksen perustamisen selvityksen tavoitteena on antaa alueen kuntien päättäjille, muille päättäjille, yhdistyksille ja sidosryhmille riittävät tiedot ja askelmerkit maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen merkityksestä, organisotumismallista, hyödyistä sekä sen toiminnan sisällöstä. Selvityksen tavoitteena on, että sen tuloksien avulla voidaan lähteä neuvottelemaan käytännön virkistysalueyhdistystoiminnan käynnistämisestä Varsinais-Suomen alueella. Hankkeessa määriteltiin erilaisia konkreettisia vaihtoehtoisia malleja, joista voidaan sidosryhmien kanssa käytävien keskustelujen kautta valita parhaiten soveltuva vaihtoehto. Vaihtoehtoja selvitettyä tarkasteltiin myös uusia ja epätavallisia kumppanuusvaihtoehtoja virkistysalueyhdistystoiminnan käynnistämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Lisäksi tavoitteena oli määritellä toiminnan sisältöä ja painopistealueita maakunnan sisällä; mitkä ovat keskeisimmät luonto- ja retkeilykohteet ja niiden eri toimijat, joihin virkistysalueyhdistyksen toiminta pitäisi kohdistaa, miten kehittämistoimintaa tulee järkevästi vaihteistaa, ja mitkä ovat ne alueelliset erityispiirteet, jotka pitää huomioida virkistysaluetoiminnassa.

Erittäin tärkeä kokonaisuus selvityksessä on paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi. Hankkeen tavoitteena oli tuoda esiin konkreettisia euromääräisiä sekä muita positiivisia vaikutuksia, joita virkistysalueyhdistystoiminnan käynnistämällä olisi mahdollista saada.

2. VARSINAIS-SUOMEN VIRKISTYSALUEYHDISTYKSEN PERUSTAMISTA KOSKEVA KYSELY

Seuraavissa kappaleissa 2.1–2.6 on koottuna sidosryhmäkyselyiden vastaukset Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen osalta.

2.1 TAVOITTEET

Sidosryhmäkyselyyn vastanneiden mukaan virkistysalueyhdistyksen tavoitteena tulisi olla **laadukkaan ja kilpailukykyisen koko maakunnan tasapuolisesti kattavan virkistysalue-, virkistyskohde- ja virkistysreittiverkosto sekä sen ja luontomatkailupalveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen sekä virkistysmahdollisuuksien turvaaminen jäsenkuntiansa alueella.** Lisäksi virkistysalueyhdistyksen tulisi lisätä ja edistää näiden kohteiden ja alueiden käyttöä ja sitä kautta parantaa käyttäjien hyvinvointia ja terveyttä. Yhdistyksen tulisi myös säilyttää ja vaalia luontoa ja maiseman omaleimaisuutta sekä ottaa huomioon paikallisen väestön viihtyvyyden ja peruselinkeinojen harjoittamisen turvaaminen siten, että toiminta on sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa.

2.2 ISÄNTÄORGANISAATIO, JÄSENET JA SIDOSRYHMÄT

Sidosryhmäkyselyyn vastanneiden mukaan virkistysalueyhdistyksen isäntäorganisaationa toimisi Varsinais Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa olisi jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. Yhdistyksen varsinaisina jäseninä voisivat olla Varsinais-Suomen kunnat ja maakunnan liitto. Lisäksi tukijäseneksi voitaisiin hyväksyä oikeuskelpoinen yhteisö tai yksityishenkilö, joka haluaisi tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa. Yhdistyksen sidosryhminä olisivat virkistyskohteiden käyttäjät, maanomistajat, kohteiden ylläpitäjät ja kehittäjät, luontomatkailu- ja retkeily-yrittäjät, yrittäjäyhdistykset, luonto-oppaat, erilaiset virkistykseen, luontomatkailuun, ympäristöön, luontoon ja kulttuuriin liittyvät seurakunnat, yhdistykset, järjestöt ja organisaatiot sekä muut toimijat, kyläyhdistykset, maatalousjärjestöt, seurakunnat, puolustusvoimat, Metsähallitus, ELY-keskus, Visit Finland ja VisitTurku, TEM, MTK ja potentiaaliset hankkeiden rahoittajat ja hanketahot.

2.3 KOHDERYHMÄT JA KOHDEALUEET

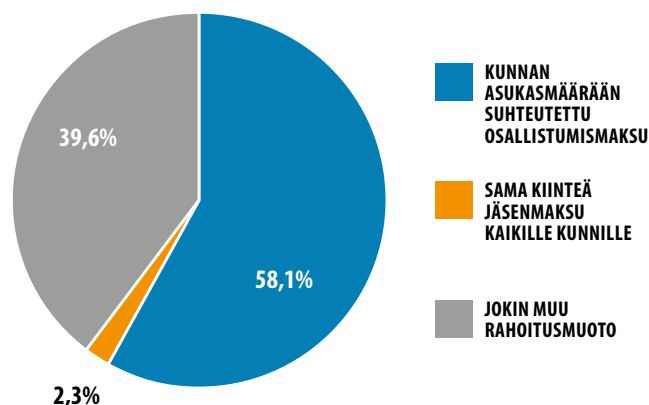
Sidosryhmäkyselyyn vastanneiden mukaan virkistysalueyhdistyksen kohderyhminä olisivat kaikki jäsenkunnista kuin muualtakin tulevat virkistyskäyttäjät ja luontomatkailijat. Yhdistyksen toiminnan keskeisimpinä kohteina olisivat sen jäsenkuntiansa asukkaiden ja luontomatkailijoiden käyttöön tarkoitettut alueellisesti kattavat ja monipuoliset virkistysalueet, -kohteet ja -reittiverkostot.

2.4 RAHOITUSMUODOT, RESURSSIT JA OSALLISTUMINEN YHDISTYKSEN TOIMINTAAN

Kaikkien sidosryhmäkyselyyn vastanneiden mukaan virkistysalueyhdistys toimisi parhaiten kunnan asukasmäärään suhteutetulla osallistumismaksulla (58,1 % vastaajista), toiseksi parhaiten jollain muulla rahoitusmuodolla (39,6 % vastaajista) ja kolmanneksi parhaiten samalla kiinteällä jäsenmaksulla kaikille kunnille (2,3 % vastaajista). Kuntavastaajista 48 % kannatti kunnan asukasmäärään suhteutettua osallistumismaksua ja 48 % kannatti jotain muuta rahoitusmuotoa (josta mainittiin mm. ”Kunnan asukasmäärään tai reitistöön suhteutettu jäsenmaksu ja lisäksi kaupallisia tuloja sekä mahdollisia sponsoreita”). Kuntavastaajista 4 % kannatti samaa kiinteää jäsenmaksua kaikille kunnille. Kyselyyn vastasi yhteensä 19 kuntaa (noin 70 %) Varsinais-Suomen kaikista 27 kunnasta. Kyselyyn saatiin yhteensä 59 vastausta ja vastausprosentti oli 30.

VIRKISTYSALUEYHDISTYKSEN RAHOITUSMUOTO

Sidosryhmäkyselyn vastauksien ja muiden lähdeaineistojen perusteella on alla olevissa kohdissa 1-8 eritelty tarkemmin virkistysalueyhdistyksen rahoitusmuotojen vaihtoehtoja.

1. LIITTYMISMAKSU

Liittymismaksu määritellään vuosittain. Lähtökohtana on perustamisvaiheen liittymismaksu korotettuna sen hetkeen rahanarvoon.

2. INVESTOINTIRAHASTO

Yhdistyksellä on talousarvion ulkopuolinen investointirahasto, jota kartutetaan mm. liittymismaksuilla ja osallistumismaksuilla sekä kiinteistöistä ja muista lähteistä saatavilla tuloilla. Rahaston varoja käytetään yhdistyksen jäsenkuntien virkistyskohteiden ylläpitoon, rakentamiseen, kehittämiseen ja hankintaan.

3. KUNNAN ASUKASMÄÄRÄÄN SUHTEUTETTU OSALLISTUMISMAKSU (58,1 % kaikista vastanneista)

Osallistumismaksua ei peritä niiltä vuosilta, jolloin kunta on maksanut liittymismaksun.

4. SAMA KIINTEÄ JÄSENMAKSU KAIKILLE KUNNILLE (2,3 % kaikista vastanneista)

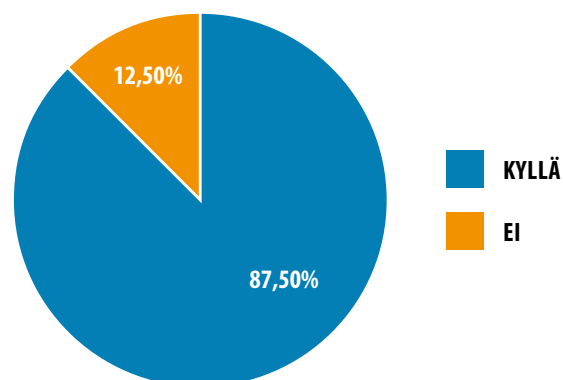
5. JOKIN MUU RAHOITUSMUOTO, MIKÄ? (39,6 % kaikista vastanneista)

Virkistyskohteisiin ja niiden määrään/merkittävyyteen/toimintaan/hyötyyn/käyttämäärään/yritysten liikevaihtoon suhteutettu jäsenmaksu ja kaupalliset tulot.

6. TUKIJÄSENTEN JÄSENMAKSUT:

Yhdistys päättää vuosittain tukijäsenten jäsenmaksuista. Tukijäseniltä ei peritä liittymismaksua, palvelumaksua eikä maksua investointirahastoon.

OSALLISTUMINEN YHDISTYKSEN TOIMINTAAN

7. LAHJOITUKSET

Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi vastaanottaa avustuksia, lahjoituksia ja testamentteja.

8. HANKEKOHTAINEN RAHOITUS

Yhdistys voi päättää erillisistä hankkeista, joiden rahoitus neuvotellaan eri osapuolten kanssa erikseen.

Kaikista sidosryhmäkyselyyn vastanneista 87,50 % olisi kiinnostunut osallistumaan Varsinais-Suomen maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen toimintaan ja 12,50 % vastanneista ei ollut kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan. Kuntavastaaajista 72 % oli kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan ja 16 % ei ollut kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan. Kuntavastaaajista 12 % ei vastannut tähän kysymykseen.

Maakunnan keskuskaupungin väestöltään suurimman keskuksen Turun näkökulmasta yhdistyksen toiminnan käynnistäminen on tarkoituksenmukaista, mutta sitoumusten ja työn käynnistämisen edellytyksenä on laajemman päätöksentekoprosessin läpikäyminen kaupungissa.

2.5 TOIMINNAN PAINOPISTEET, TEHTÄVÄT, TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT

Sidosryhmäkyselyyn vastanneiden mukaan virkistysalueyhdistyksen tulisi hoitaa seuraavia tehtäviä 1-4:

1. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys suunnittelee, ylläpitää, rakentaa ja kehittää jäsenkuntiansa olemassa olevia ja uusia virkistyskohteita ja -palveluita ostamalla, vuokraamalla tai hankkimalla käyttöoikeuksia näihin kohteisiin. Yhdistys varmistaa riittävät virkistyskohderesurssit Varsinais-Suomessa.
2. Valvoo virkistyskohteiden käyttöä, kuntoa, ylläpitämistä ja kehittämistä sekä muuta niihin liittyvää toimintaa kohteiden laadullisesti riittävän tason ja kohteiden kunnon takaamiseksi.
3. Rakentaa, kehittää ja koordinoi yhteistyöverkostoa, toimii jäsentensä edunvalvojana ja tiedottaa toiminnastaan, hyvistä käytännöistä ja virkistyskohteista ja -palveluista aktiivisesti yhdistyksen jäsenille ja muille sidos- ja kohderyhmille niin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Kerää tietoa virkistys- ja luontomatkailukohteista yhteen paikkaan ja varmistaa sen ajantasaisuuden. Järjestää koulutuksia ja seminaareja jäsenilleen ja muille toimijoille.
4. Järjestää toiminnan rahoituksen ja muut tarvittavat resurssit sekä hakee hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita.

2.6 HYÖDYT

Sidosryhmäkyselyn vastauksien ja muiden lähdeaineistojen perusteella on alla esitetty potentiaalisia hyötyjä (1-6), joita virkistysalueyhdistyksen toiminnalla voidaan saavuttaa.

1. Yhteistyöllä saadaan virkistyskohteiden ylläpitoon ja kehittämiseen synergiaetua, resurssitehokkuutta ja uusia alu-

eita sekä nykyistä parempi palvelutaso. Yksi taho voi hoitaa ylläpidon ja kehittämisen kokonaisvastuullisesti. Yhteiset virkistysmahdollisuudet, eli virkistyskohteiden käyttö ei ole sidottu omaan kuntaan.

2. Toiminnan aikana hankitut kohteet ovat arvokas yhteinen omaisuus, joka varmistaa näiden kohteiden säilymisen yleisessä virkistyskäytössä ja mahdollistaa kohteiden ylläpidon ja kehittämisen sekä hyödyntämisen myös luontomatkailussa.
3. Maankäytöllisestä näkökulmasta järkevä ratkaisu. Maakuntakaavan virkistyskäyttötavoitteiden mukaisesti merkittävästi harventuneita virkistyskohteita yhdistetään ja tullaan yhdistämään edelleen reiteillä kokonaisuuksiksi Varsinais-Suomen maakuntakaavassa. Näin saadaan tarkoituksenmukaisempi virkistysalueverkosto, sekä alueellisesti kattava, yhtenäinen ja luonteeltaan erilaisia alueita käsittävän virkistysalueverkosto useiden kuntien tarpeisiin.
4. Yhdistyksen jäsenet voivat kanavoida omia tarpeita ohjaamalla ja markkinoimalla virkistys- ja luontomatkailukohteitaan asukkailleen ja muille potentiaalisille käyttäjille yhdistyksen ja kohteissa olevien yhtenäisten opasteiden kautta, jolloin näiden kohteiden saavutettavuus ja käyttöaste paranee.
5. Virkistysalueyhdistys voi hakea ulkoista tukea ja hankerahoitusta virkistyskohteidensa ylläpitoon ja kehittämiseen, sekä uusien virkistyskohteiden ja -alueiden hankintaan kansallisista lähteistä ja EU-rahoitusohjelmista. Näissä myös kunnat voivat olla mukana osatoteuttajina.
6. Toiminnan hyödyt ovat moninkertaisia verrattuna sen panoksiin (mm. matkailutulot paikallisille yrityksille, aluetalousnäkökulma lisääntyneiden yhteisöverojen kautta sekä terveys- ja hyvinvointivaikutukset virkistyskohteiden käyttäjille).

3. TOIMINTAMALLIVAIHTOEHTOTARKASTELU

Sidosryhmäkyselyn vastauksien ja muiden lähdeaineistojen perusteella laadittiin Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistykselle neljä toimintamallivaihtoehtoa (A, B, C ja D) toiminnan käynnistämiseksi. Nämä ovat tarkemmin kuvattuna liitteissä 1-4. Näistä toimintamallivaihtoehtoista on tarkoitus valita vuoden 2015 aikana eri sidosryhmien kanssa käytävien keskusteluiden perusteella parhaiten soveltuva

vaihtoehto virkistysalueyhdistystoiminnan käynnistämiseksi Varsinais-Suomessa. Valittava toimintamalli voidaan viedä käytäntöön erilaisissa ympäristöissä, joissa se muokkautuu aina omanlaisekseen käytännöksi. Toimintamallia voidaan lisäksi myöhemmin korjata paikallisissa kokeiluissa saatujen kokemusten perusteella.

YHTENEVÄT TEHTÄVÄT TOIMINTAMALLEISSA A, B JA C

1. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys suunnittelee, ylläpitää, rakentaa ja kehittää jäsenkuntiansa olemassa olevia ja uusia virkistyskohteita ja -palveluita ostamalla, vuokraamalla tai hankkimalla käyttöoikeuksia näihin kohteisiin. Yhdistys varmistaa riittävät virkistyskohderesurssit Varsinais-Suomessa.
2. Valvoo virkistyskohteiden käyttöä, kuntoa, ylläpitämistä ja kehittämistä sekä muuta niihin liittyvää toimintaa kohteiden laadullisesti riittävän tason ja kohteiden kunnon takaamiseksi.
3. Rakentaa, kehittää ja koordinoi yhteistyöverkostoa, toimii jäsentensä edunvalvojana ja tiedottaa toiminnastaan, hyvistä käytännöistä ja virkistyskohteista ja -palveluista aktiivisesti yhdistyksen jäsenille ja muille sidos- ja kohderyhmille niin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Kerää tietoa virkistys- ja luontomatkailukohteista yhteen paikkaan ja varmistaa sen ajantasaisuuden. Järjestää koulutuksia ja seminaareja jäsenilleen ja muille toimijoille.
4. Järjestää toiminnan rahoituksen ja muut tarvittavat resurssit sekä hakee hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita.

TEHTÄVÄT TOIMINTAMALLISSA D

1. Valvoo virkistyskohteiden käyttöä, kuntoa, ylläpitämistä ja kehittämistä sekä muuta niihin liittyvää toimintaa kohteiden laadullisesti riittävän tason ja kohteiden kunnon takaamiseksi.
2. Rakentaa, kehittää ja koordinoi yhteistyöverkostoa, toimii jäsentensä edunvalvojana ja tiedottaa toiminnastaan, hyvistä käytännöistä ja virkistyskohteista ja -palveluista aktiivisesti yhdistyksen jäsenille ja muille sidos- ja kohderyhmille niin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Kerää tietoa virkistys- ja luontomatkailukohteista yhteen paikkaan ja varmistaa sen ajantasaisuuden. Järjestää koulutuksia ja seminaareja jäsenilleen ja muille toimijoille.
3. Järjestää toiminnan rahoituksen ja muut tarvittavat resurssit sekä hakee hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita.

3.1 TOIMINTAMALLIVAIHTOEHTO A

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toimintamallivaihtoehdossa A toiminnasta vastaa Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa ovat jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. **Yhdistyksen rahoitusmuoto on kunnan asukasmäärään suhteutettu jäsenmaksu.** Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi lisäksi hankkia varoja seuraavasti: 1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja arpajaisia asianmukaiset luvat saatuaan. 3. Kerää jäsen- ja liittymismaksuja. 4. Pyrkii rahoittamaan hankkeitansa julkisista ym. muista rahoituslähteistä.

Toimintamallin A vahvuuksia ovat tasainen vuosittainen kuntien asukasmäärään suhteutettu rahoituspohja, jota voidaan tukea tarvittavilta osin muista rahoituslähteistä saatavilla varoilla. Lisäksi vahvuuksina tässä toimintamallissa on monipuolinen Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämistoiminta aina maanhankinnasta kohteiden kehittämishankkeisiin. Ominaisuutena tässä toimintamallissa on se asia, että väkiluvultaan suurimpien kuntien vuosittaiset jäsenmaksut ovat muita kuntia suuremmat. Toisaalta näissä väkiluvultaan suurimmassa kunnissa on myös eniten käyttäjiä (=kuntalaisia), jotka voivat käyttää näitä virkistys- ja luontomatkailukohteita sekä niiden palveluita. Toimintamallivaihtoehdon A sisältö on tarkemmin kuvattuna liitteessä 1.

3.2 TOIMINTAMALLIVAIHTOEHTO B

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toimintamallivaihtoehdossa B toiminnasta vastaa Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa ovat jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. **Yhdistyksen rahoitusmuoto on sama kiinteä jäsenmaksu kaikille kunnille.** Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi lisäksi hankkia varoja seuraavasti: 1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja arpajaisia asianmukaiset luvat saatuaan. 3. Kerää jäsen- ja liittymismaksuja. 4. Pyrkii rahoittamaan hankkeitansa julkisista ym. muista rahoituslähteistä.

Toimintamallin B vahvuuksina on monipuolinen Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämistoiminta aina maanhankinnasta kohteiden kehittämishankkeisiin. Heikkoutena toimintamallissa on kuntien väestömäärästä riippumaton rahoitusmuoto, minkä vuoksi maakunnan pienemmät kunnat osallistuvat suhteellisesti enemmän yhdistyksen rahoituksiin kuin isommat kunnat. Toimintamallivaihtoehdon B sisältö on tarkemmin kuvattuna liitteessä 2.

3.3 TOIMINTAMALLIVAIHTOEHTO C

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toimintamallivaihtoehdossa C toiminnasta vastaa Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa ovat jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. **Yhdistyksen rahoitusmuoto on jokin muu rahoitusmuoto.** Toimintansa tukemiseksi yhdistys hankkii varoja seuraavasti: 1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja arpajaisia asianmukaiset luvat saatuaan. 3. Pyrkii rahoittamaan hankkeitansa julkisista ym. muista rahoituslähteistä.

Toimintamallin C vahvuuksina on monipuolinen Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämistoiminta aina maanhankinnasta kohteiden kehittämishankkeisiin. Heikkoutena toimintamallissa on epäsäännöllisellä pohjalla oleva rahoitus, minkä vuoksi säännöllistä ja riittävää rahoitusta ei ole niin helppo taata toiminnalle. Tämä vaikeuttaa osaltaan myös toiminnan tehtävien toteuttamista, kun rahoituksesta ja sen suuruudesta ei aina ole täyttä varmuutta. Toimintamallivaihtoehdon C sisältö on tarkemmin kuvattuna liitteessä 3.

3.4 TOIMINTAMALLIVAIHTOEHTO D

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toimintamallivaihtoehdossa D toiminnasta vastaa Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa ovat jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. **Yhdistyksen rahoitusmuoto on kunnan asukasmäärään suhteutettu jäsenmaksu. Lisäksi toimintamallivaihtoehdossa yhdistyksen toiminnan sisältö on huomattavasti kapeampialaista.** Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi lisäksi hankkia varoja seuraavasti: 1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja arpajaisia asianmukaiset luvat saatuaan. 3. Kerää jäsen- ja liittymismaksuja. 4. Pyrkii rahoittamaan hankkeitansa julkisista ym. muista rahoituslähteistä.

Toimintamallin D vahvuuksia ovat tasainen kuntien asukasmäärään suhteutettu rahoituspohja, jota voidaan tukea tarvittavilta osin muista rahoituslähteistä saatavilla varoilla. Heikkoutena tässä toimintamallissa on yhdistyksen toiminnan suppeus – yhdistys ei mm. ylläpidä kohteita, eikä voi ostaa niitä. Toiminta keskittyy kohteiden valvontaan, yhteistyöverkoston rakentamiseen ja koordinointiin sekä toiminnan rahoituksen järjestämiseen. Toimintamallivaihtoehdon D sisältö on tarkemmin kuvattuna liitteessä 4.

4. VARSINAIS-SUOMEN LUONTOMATKAILUN JA LUONNON VIRKISTYSKÄYTÖN KEHITTÄMINEN

Selvitystyön päätyökaluna ja lähdetietona toimi eri sidosryhmille 10.12.2014 ja muille maakunnallisille virkistysalueyhdistyksille 11.12.2014 lähetetty sähköinen sidosryhmä- ja virkistysalueyhdistyskysely (liitteet 14 ja 15), joiden vastaukset luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämisen osalta ovat koostettuna seuraavissa kappaleissa 4.1–4.6 sekä liitteissä 16 ja 17. Muut maakunnalliset virkistysalueyhdistykset ja niiden noudattamat organisoitumismallit (liitteet 5–13) toimivat referensseinä Varsinais-Suomen alueellista ja maakunnan eri toimijaryhmille soveltuva mallia laadittaessa.

Kyselyssä tuli esiin selkeä tarve maakunnalliselle virkistysalueyhdistykselle: 87,5 % vastaajista ja 72 % kuntavastaajista olis kiinnostunut osallistumaan yhdistyksen toimintaan. 12 % kuntavastaajista ei vastannut tähän kysymykseen. Kuntien virallinen kanta pitääkin selvittää viemällä konkreettinen ehdotus yhdistyksen perustamisesta kuntien päätöksenteon käsittelyyn.

Kyselyssä tiedusteltiin mm. tärkeistä kehittämiskohteista sekä virkistysalueyhdistyksen toiminnan sisällöstä. Kyselyyn pyydettiin vastauksia 16.1.2015 mennessä. Kyselyn vastausprosentti oli noin 30 % (59 kpl vastattua kyselyä/194 kpl lähetettyä kyselyä). Kuntien vastausprosentti kyselyyn oli noin 70 % (19 kuntaa Varsinais-Suomen 27 kunnasta vastasi

kyselyyn). Kyselystä ja virkistysalueyhdistys selvitystyön käynnistymisestä tiedotettiin joulukuussa 2014 mediatiedotteella (liite 18), Varsinais-Suomen liiton internet- ja Facebook-sivuilla sekä tammikuussa 2015 uutiskirjeellä. Vastaajat saivat lisäksi välittää kyselyä vapaasti eteenpäin niille varsinaissuomalaisille tahoille, joilla nämä kokivat olevan sidoksia virkistysalueisiin (kuten niiden ylläpitoon, kehittämiseen jne.).

Muina lähdeaineistoina tässä selvitystyössä toimivat mm. Varsinais-Suomen maakuntastrategia sekä virkistysalueyhdistystä koskevat muut aineistot, jotka on tarkemmin kuvattu tämän selvityksen lähteissä.

Kyselyiden vastauksien ja muiden lähdeaineistojen perusteella on muodostettu neljä vaihtoehtoista toimintamallia (A, B, C ja D) Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toiminnan perustamiseksi, jotka ovat tarkemmin kuvattuna kappaleessa neljä sekä liitteissä 1–4. Näiden toimintamallivaihtoehtojen kautta on tarkoitus lähteä neuvottelemaan käytännön virkistysalustoiminnan käynnistämisestä Varsinais-Suomen alueella ja valita toimintamalleista eri sidosryhmien kanssa käytävien keskustelujen kautta parhaiten Varsinais-Suomeen soveltuva vaihtoehto vuoden 2015 aikana.

4.1. KEHITTÄMISTAVAT, -TOIMENPITEET JA -PALVELUT

Varsinais-Suomessa tunnistetut luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämistavat ja -toimenpiteet

Varsinais-Suomessa on tarvetta löytää ja kartoittaa alueellisesti sopivimmat toimijat ja verkosto, jonka puitteissa luontomatkailua ja luonnon virkistyskäyttöä tarjotaan sekä kehittää virkistyskohteita monipuolisesti myös potentiaaliset uudet kohteet ja palvelut huomioiden. Kehittämistyössä keskeistä on ottaa huomioon käyttäjänäkökulma.

Tunnistettujen luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämistapoja ovat mm:

- eri toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen ja verkostoituminen
- virkistyskohteiden ylläpito, kehittäminen, laatu ja maanhankinta
- eri kohderyhmiin panostaminen
- nykyisten kohteiden ja niiden reittien, rakenteiden ja palveluiden kartoittaminen sekä kehittäminen
- virkistyskohteiden saavutettavuuden parantaminen mm. tiedottamista ja markkinointia lisäämällä
- erilaisten virkistys- ja luontomatkailun tuotepakettien tarjoaminen
- jokilaaksoihin liittyvän virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittäminen

Tunnistettuja toimenpiteitä luontomatkailun ja luonnon virkistyskäyttökohteissa ovat mm:

- julkaisun laatiminen, jossa on kaikki käytettävissä olevat virkistys- ja luontomatkailukohteet
- virkistyskohteiden opasteiden ja karttojen tuottaminen
- julkisen liikenteen lisääminen
- siisteyden ja esteettömyyden parantaminen
- reittien kytkeminen kaupunkiseutuja yhdistäviksi kokonaisuuksiksi
- opastettujen retkien lisääminen
- kohteiden ympärivuotisen käytön edellytysten parantaminen
- pyöräilijöiden edellytysten parantaminen

Varsinais-Suomessa tunnistetut tarpeet uudentilaisille luontomatkailupalveluille ja luonnon virkistyskäyttöpalveluille

Varsinais-Suomessa on tarvetta sekä teknisille että elämyksellisille uusille palveluille liittyen alueen kulttuuriympäristön, monipuolisen luonnon sekä saariston ja sisämaan kohteiden hyödyntämiseen niin lähivirkistyskuin kauempanakin olevien virkistyspalveluiden osalta. Keskeisenä pidetään myös kohteiden helppoa saavutettavuutta parantavien ratkaisujen kehittämistä.

Elämyksellisiä luontomatkailu- ja luonnon virkistyskäyttöpalvelujen tunnistettuja kehittämiskohteita ovat mm:

- ratsastus-, maastopyöräily-, melonta-, kulttuuri- ja kulttuuriperinnereitistöt sekä esteettömät luontoreitit
- kahviot ja taukopaikat
- eri teemojen elämyskylät kuten hiljaisuuteen, taiteeseen, keskiaikaan tai kalastukseen liittyvät kohteet
- toiminnalliset elämyspalvelut kuten linturetket, hyljesafarit tai melontamatkat, opetuksellisuuteen ja itseymmärryksen kehittämiseen tähtäävät palvelut, kuten leirikoulut, sekä opastetut valmiit täyden palvelun kierrokset
- erityyppisille ryhmille suunnatut palvelupaketit, esimerkkinä perheiden luontomatkailutuotteet vaikka teemalla ”yön yli metsässä”. Tähän kuuluu myös harrastusluontomatkailu, kuten sienestys.

Teknisiä uusia esiin nostettuja kehitettäviä palveluita ovat mm:

- polkupyörien huoltopalvelut
- merikuljetukset kohteisiin
- infotaulut
- uusiin tekniikkoihin nojautuvat kuten ”mobiili luontopolku”
- erityisryhmien saavutettavuuteen liittyvät palvelut kuten ns. luontoliikuntatäystävät erityisryhmien avustajina

Edellisiä kehitettäviä palveluita tukemaan esiin tuotiin myös tarve markkinoida ja tuotteistaa alueellista luontomatkailua. Erityisesti aktiviteetteja ja liiketoimintaa yhdistävät tuotteet nähtiin keskeisiksi, sillä niiden kautta olisi saatavissa lisäresursseja. Edelleen tärkeänä pidettiin nykyisten palveluiden selvittämistä. Myös laajojen jo olemassa olevien alueiden ympärille rakentava kehittäminen nähtiin mielekkääksi. Tällaisia alueita ovat mm. maakunnan kansallispuistoalueet, Maskun Rivieran alue sekä saaristo ja rannikkoalueen rengastiet.

4.2 VAHVUUDET, MAHDOLLISUUDET JA KESKEISIMMÄT VETOVOIMATEKIJÄT

Varsinais-Suomen vahvuudet, mahdollisuudet ja vetovoimatekijät luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön osalta

Varsinais-Suomen vahvuuksia ovat monipuoliset virkistyskohteet ja -palvelut sekä luonto, jotka ovat helposti saavutettavissa Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailu kohteiden vetovoima perustuu kauniiseen luontoon, hyviin palveluihin sekä siisteyteen ja puhtauteen. Virkistys- ja luontomatkailukohteiden sekä palveluiden kehittämisen mahdollisuudet muodostuvat uusien tuotepakettien kehittämisestä, kohteiden reittien ja rakenteiden kehittämisestä, luonnon monipuolisesta hyödyntämisestä sekä osaavista ammattilaisista.

Tunnistettuja vahvuuksia luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön osalta ovat mm:

- virkistys- ja luontomatkailukohteiden monipuolisuus paljon erityyppisiä kohteita (suo-, erämaa-, lehtometsä-, kalliometsä-, järvi-, rannikko- ja merikohteista sekä harjumaisemista aina kaupunkikohteisiin)
- monipuolinen vesistö- ja maaretkely- ja matkailukohteiden ja -palveluiden määrä sekä majoituskapasiteetti
- pyöräilyreittien määrä
- hyvä saavutettavuus
- kohteiden siisteys ja puhtaus sekä puhtaat vedet
- alueiden kulttuuritarjonta, historia ja arkeologia
- elävät kylät
- osaavat toimijat

Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön mainittuja vetovoimatekijöitä ovat mm:

- pienten perheturismi yrittäjien ja maatilojen palvelut ja tuotteet (kuten tuore kala ja sen kalastaminen) sekä satamat ja niiden palvelut
- monipuolinen ja vaihteleva luonto eri kohteissa, kuten Saaristomerellä ja Kuhankuonolla
- vanha kulttuurimaisema
- lyhyet etäisyydet
- useampi vuodenaika ja hiljaisuus

Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön esiin nostettuja mahdollisuuksia ovat mm:

- erilaiset tuotepaketit, kuten kalastus, marjastus ja lintu retket, toimintalomat sekä teemapaketit, joissa päivällä retkeilyä ja illalla mahdollisuus kaupungin tarjoamiin muihin palveluihin
- yhteysalusliikenteen kehittäminen ulkosaariston saariin osana vaellusmatkailua ja samalla saarien virkistys- infrastruktuurin kehittäminen
- jokilaaksojen hyödyntäminen osana patikointia, vaellusta, pyöräilyä, melontaa ja kulttuurimatkailua
- virkistys- ja luontomatkailukäytössä olevien pyöräteiden rakentaminen ja turvallisuuden parantaminen
- paikallisten yhdistysten hyödyntäminen enemmän kohteiden ylläpidossa
- eri kohteiden välisen yhteistyön lisääminen ja matkailullisten tuotteiden ja palveluiden rakentaminen niiden välille
- perinteisten hallinnollisten raja-aitojen ylittäminen, jossa siirrytään näkemään eri toimijat yhteistyökumppaneina eikä kilpailijoina maakunnallisessa matkailu- ja virkistystoiminnassa
- pyrkimys ottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mukaan maanomistajat ja paikallisyrittäjät reitistöjä ja kohteita suunniteltaessa, jotta toimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti yhteisymmärryksessä paikallistoimijoiden mielipiteet ja intressit huomioiden

4.3 NYKYISET JA POTENTIAALILTAAN KESKEISIMMÄT VIRKISTYS- JA LUONTOMATKAILUKOhteet

Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden aluetaloudellinen merkitys niiden alueen yrityksille ja muille toimijoille on varsin merkittävä. Pelkästään jo suurimpien Metsähallituksen hallinnoimien Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden (4 kpl) vaikutukset paikallistalouteen ovat tehtyjen kävijätutkimusten ja -laskentojen perusteella vuodessa yhteensä 9,4 milj. €/vuosi ja työllisyysvaikutukset 115 henkilötyövuotta. Kävijöitä näissä Metsähallituksen kohteissa on yhteensä 202 000 vuodessa.

Varsinais-Suomessa on monentyyppisiä virkistys- ja luontomatkailukohteita lähtien pienemmistä lähivirkistyskohteista aina monipuolisiin ”täydenpalvelun” luontomatkailukohteisiin, joissa kaikille on kaikkea. Lyhyen matkan ja ajan sisällä on mahdollista tavoittaa useampia erityyppisiä kohteita, niin osana päivittäistä virkistyskäyttöä kuin osana maakuntaan suuntautuvaa luontomatkailua. Kohteissa voisi kehittää mm.: kestävä matkailua ja virkistyskäyttöä, vaellus-, polkupyöräily-, ratsastus-, melontamahdollisuuksia sekä kalastus- ja linturetkeilypalveluita.

Nykyisiä ja potentiaalisia esiin nostettuja luontomatkailun ja luonnon virkistyskäyttökohteita sekä kehittämiskohteita niissä ovat mm:

- kansallispuistot ja niiden sekä muiden kohteiden välinen yhteistyö
- saaristo ja erityisesti sinne ilman venettä saapuvien matkailijoiden huomioiminen, jossa keskeistä on mm. pienten saarten yhteysalusreittien aukiolojen pidentäminen ja uusien reittien avaaminen Metsähallituksen saarille (esim. Nauvon Berghamn, Jungfruskär, Stenskar ja Högholmen)
- Saariston Rengastie (sen ympärivuotisuus sekä pyöräteiden loppuun rakentaminen), Kemiönsaaren kokonaisuus, Paraisten suuret saaret, Uudenkaupungin saaristoalue, Örö, vaellusmahdollisuuksien kehittäminen saariston suurilla saarilla ja Saariston Rengastien pääsaarilla, sekä pienempien kohteiden kehittäminen näihin tukeutuen
- Kuhankuonon retkeilyreitistö, Harjureitti, Korven Eräreitistö ja niihin kytkeytyvät palvelut
- Säkylän Pyhäjärvi, Katariinanlaakso–Pitkäsalmien alue Kaarinaan asti, Ruissalo, Aurajoki ja Aurajoen ranta (retkeily- ja melontareittien kehittäminen), Virtaan kankaan–Säkylän–Oripään harjujakso ja Nauvon nykyiset vaellusreitit
- Yläneen metsäalueet, Kuusiston Vuolahti, Kuusiston piispanlinnan alue, Tuorlan alue. Keskeisellä kaupunkiseudulla (Turku–Naantali–Raisio–Kaarina–Lieto–Rusko)

voitaisiin synnyttää mahdollisimman yhtenäinen polkuverkosto, jossa voi kokea rannikkovesistöjen, metsäluonnon ja soiden ominaispiirteitä kokonaisuuden eri osissa

Muita kohteita ovat mm:

- jokikohteet ja jokimatkailu, joita pitäisi kehittää esimerkiksi yhdessä Suomen Ladun ja paikallisjärjestöjen kanssa. Huollettu retkeily-, pyöräily- ja melontareitti latvalammelta Itämereen, osin polkuja pitkin ja osin kanootilla. Reitin varrella mahdollisuus tutustua alueen kulttuurihistoriaan sekä saada uusia luontokokemuksia
- Turun seudun pyöräilyreitistöt, joista esimerkkinä Kuninkaantien reitin kehittäminen
- Vaskijärven luonnonpuisto, Maskun Rivieran ulkoilu- ja virkistysalue, Kustavin Katanpään linnakesaari, Isokarin majakkasaari, Kustavin ja muiden kuntien kiipeilykohteet, Raisionlahti (Raisionlahti on merkittävä harvinaisten lintujen pesintäpaikka, on myös helposti saavutettavissa, mutta vain aktiiviharrastajien tuntema.)
- majakkasaaret, Haukkavuori Pöytyällä, Koskella Kosken ranta, alueelliset kohteet, joita ovat mm. eri kuntien omat retkeilyreitit
- Hämeen Härkätie, Kaarinan reitit, Häntälän notkot, Untamalan kylä, Paraisten lehdot, Paimion luontopolku, kartanoiden lähialueet, merenlahdet ja Someron järvi ketjun kehittäminen

4.4 ALUEELLISET ERITYISPIIRTEET

Virkistys- ja luontomatkailukohteiden alueelliset erityispiirteet

Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämiseen vaikuttavat kullekin kohteelle ominaiset erityispiirteet, kuten luonnonolosuhteet, historia, maanomistus, kohteen palvelut, saavutettavuus ja infrastruktuuri sekä toimijat, jotka tulisi huomioida kohteiden kehittämistä suunniteltaessa pyrkimällä ottamaan huomioon kaikki kohteen kehittämiseen liittyvät keskeiset tahot. Kaikki kohteet tulisi myös olla löydettävissä yhdestä paikasta, josta näkisi mm. helposti minne ja mitä voi minnekin lähteä tekemään.

Alueellisia tunnistettuja erityispiirteitä virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämisessä ovat mm:

- pienen alueen ja luonnon monipuolisuus, jossa on mm. saaristoa, suomaastoja, erämaita yms.
- meri, merellisyys, meriluonto, saaristo ja vesistöt ja liikkuminen siellä
- pyörämatkailu ja/tai maastopyöräilymahdollisuudet, yhteydet (saarialue)
- kestävä kehitys matkailussa, jossa painotus kävely- ja vaellusreiteillä, pyöräilyreiteillä ja melontareiteillä
- helppo saavutettavuus (mm.opastus) kohteiden hyvän saavutettavuuden varmistaminen.
- kulttuuri- ja viljelymaisema, jokilaaksot ja rannikko-vesien avautuminen maaston korkeilta paikoilta
- vanhat reitistöt mm. Postitie
- erityyppiset retket, joista esimerkkinä lyhyet päiväretket ja henkis-uskonnolliset vaellukset

TAHO	VASTAUKSET (lkkm)
KUNTA	29
KUNTAYHTYMÄ	4
YHDISTYS	11
MAAKUNNALLINEN VIRKISTYSALUEYHDISTYS	5
SEURAKUNTA	3
YRITYS	4
MUU TAHO	8

Taulukossa on esitetty vastaajien jakauma toimijaryhmittäin. Viidellä vastaajalla oli kaksoisrooli sekä kunnan että yhdistyksen edustajana. Vastaus saatiin yhteensä 19 varsinais-suomalaisesta kunnasta.

4.5 ONGELMAT, HEIKKOUDET JA UHAT

Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämisen ongelmat, heikkoudet ja uhat

Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämistä vaikeuttavat erityyppiset asiat, joita kehittämällä voitaisiin lisätä kohteiden käyttöä, parantaa niiden markkinointia ja tiedottamista, vähentää kohteiden ylläpidon kustannuksia, luoda uusia tuotteita ja palveluja sekä kehittää monipuolisempia ja toimivampia kohteita eri käyttäjäryhmille.

Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämisen esiin tuotuja ongelmia ovat mm:

- kuntien virkistysalueiden realisointihalukkuus
- keskeisen vetäjä-, koordinoija- ja toimijatahon puuttuminen sekä yhteistyön puute
- kohteiden tuotteistaminen vähäisyys ja markkinoinnin puute sekä kansainvälisen ja kansallisen internet-näkyvyyden puute
- reitin suunnitteluprosessi, jossa mm. ristiriidat kohteiden omistuksen ja kehittämisen välillä sekä kokonais-suunnitelmien puute
- taajamien lähistöllä maankäytön leviäminen ja virkistysalueiden jalkoihin jääminen
- pienet resurssit, minkä vuoksi pitäisi löytää kehittämisen kärjet ja priorisoida resurssit niihin
- lyhyt sesonki ja toiminta on pienimuotoista ja hajanaista
- kylillä on varsin paljon tehty erilaisia luontoreittejä, -polkuja yms., mutta tietoja niistä ei ole koottu mihinkään, eivätkä yhdistykset itsekään niitä oikein osaa markkinoida
- pyöräilyreittien ja pyöräteiden huomioiminen jo suunnitteluvaiheessa, eli virkistysalueet tulisi olla helposti saavutettavissa polkupyörällä. Pyörille tulisi olla parkkialueita, joihin kulkuneuvon saa lukittua rungosta ja myös maastopyöräilyn suosion kasvu tulisi huomioida reitistössä
- kohteiden saavutettavuus julkisilla kulkuneuvoilla sekä tiedon saaminen niistä (ei ole yhtä paikkaa, josta saisi tietoa kaikista kohteista ja niiden palveluista ja harrastusmahdollisuuksista)

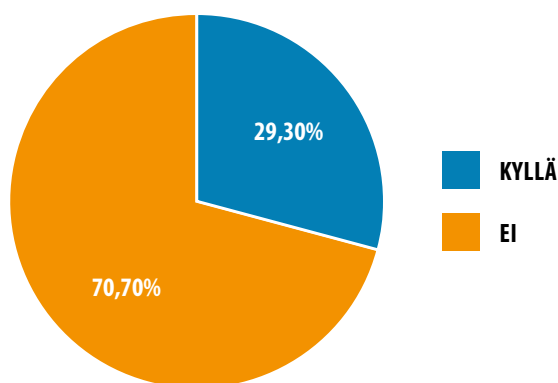
Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämisen mainittuja heikkouksia ja uhkia ovat mm:

- virkistyskäyttöön kaavoituksessa ja käytännössä osoitettujen alueiden vähentyminen, mikä johtuu mm. rantojen kaavoituksesta yksityiseen käyttöön sekä alueiden realisoinnista
- virkistysalueiden kehittämättä jättäminen, mikä vähentää käyttöä entisestään ja heikentää edelleen niihin kohdistuvaa yleistä mielipidettä.
- saavutettavuus – vaikka alueet lähellä, niin yhteistyö joukkoliikenteen kanssa ei aina toimi, jolloin suuri joukko alueista on vain yksityisautoilla matkaavien saavutettavissa
- reitistöjen yleinen kunto, laatu ja palvelut, huono ylläpito tilojen ja opasteiden osalta
- yhteysalukset ulkosaariin puuttuu usein, jolloin mielenkiinto saariretkikohteiden kehittämiseksi puuttuu.
- pitkäjänteisyyden ja kokonaisvaltaisten suunnitelmien puute, eli asioita tehdään ja ne jäävät yhteen kertaan
- sesongin lyhyys, kesäsesonki, koulut alkavat, kun eurooppalainen lomakausi on meneillään
- tuotteistuksen ja markkinoinnin puuttuminen – tunnettavuus voisi olla parempi. Näkyvyys. Tiedonsaanti kohteista.
- kohteiden hajanaisuus ja pirstaleisuus sekä yhteistyön puute ja kohteiden omistuksen hajanaisuus
- siisteys ja puhtaus – retkeilijöiden käytöstapojen kehittäminen että esim. roskaaminen vähenee

4.6 VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Sidosryhmäkyselyyn vastanneista 70,7 % katsoi, että kohderyhmät eivät saaneet riittävän hyvin tietoa luontomatkailun tai luonnonvirkistyskäytön kohteista, reiteistä tai palveluista. Vastanneista 29,3 % puolestaan katsoi, että kohderyhmät saivat riittävän hyvin tietoa luontomatkailun tai luonnonvirkistyskäytön kohteista, reiteistä tai palveluista.

SAAVATKO KOHDERYHMÄNNE RIITTÄVÄN HYVIN TIETOA?

Vastaajat viestivät ja markkinoivat eri kohderyhmille organisaationsa tarjoamia luontomatkailun tai luonnonvirkistyskäytön kohteita, reittejä tai palveluja seuraavilla tavoilla: kunnan ja eri toimijoiden omat internet-sivut, sosiaalinen media, tiedotteet ja uutiskirjeet, muut internet-sivut (mm. www.lounaispaikka.fi), esitteet, kartat, lehdet ja muut julkaisut, tapahtumapalveluopas, verkostot ja yhteistyö, VisitTurun kautta, puskaradion kautta, info- ja keskustelutilaisuuudet ja henkilökohtainen kontaktointi.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA EHDOTUKSET JATKOTOIMENPITEIKSI

JOHTOPÄÄTÖKSET

Sidosryhmäkyselyn vastausten ja muun lähdeaineiston analyysin perusteella Varsinais-Suomessa on monipuolinen ja myös varsin potentiaalinen virkistys- ja luontomatkailukohdeverkosto, joka tuottaa jo nykyisin vuositason merkittävän talous- ja työllisyysyödyn. Kuitenkin monia kohteita uhkaa nykyisessä taloudellisessa tilanteessa alueiden myynti muihin kuin virkistystarkoituksiin, minkä jälkeen niiden saaminen takaisin virkistys- ja luontomatkailun piiriin voi olla vaikeaa. Heikko taloustilanne on myös vaikeuttanut kohteiden ylläpitoa ja kehittämistä, mikä heikentää kohteiden laatua sekä sitä kautta niiden kysyntää eri kohderyhmien keskuudessa. Puutteellinen viestintä ja markkinointi sekä koordinoimaton, yksittäisten ei yhteistyössä olevien toimijoiden kautta tapahtuva kehittäminen ovat uhkana monessa kohteessa. Viestinnän, markkinoinnin ja koordinoimisen puute ovat esteenä myös kokonaisvaltaisessa maakunnallisten virkistys- ja luontomatkailukohteiden kehittämisessä sekä näiden kohteiden palveluiden myymiselle potentiaalisille käyttäjille.

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys tarjoaisi vastauksen nykyiseen hajanaiseen, eri toimijoiden tarjoamien kohteiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä palveluiden kenttään kokoamalla eri toimijat saman pöydän ääreen. Yhdessä voitaisiin miettiä ja keskustella mm. eri virkistys- ja luontomatkailukohteiden ylläpidosta, kehittämisestä, tiedottamisesta ja markkinoinnista sekä näiden kohteiden palveluiden kehittämisestä. Yhteistyön kautta saataisiin virkistyskohteiden ylläpitoon ja kehittämiseen synergiaetua, resurssitehokkuutta ja uusia alueita sekä nykyistä parempi palvelutaso, kun yksi taho voisi hoitaa ylläpidon ja kehittämisen, tiedottamisen ja markkinoinnin kokonaisvastuullisesti.

Selvityksen perusteella parhaana toimintamallina nähdystä vaihtoehdossa Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen hallituksessa olisivat jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. Yhdistyksen sidosryhmiä olisivat mm. maanomistajat, kohteiden ylläpitäjät ja kehittäjät, luontomatkailu- ja retkeily-yrittäjät, yrittäjäyhdistykset, luonto-opaat, erilaiset virkistykseen, luontomatkailuun, ympäristöön, luontoon ja kulttuuriin liittyvät seurakunnat, yhdistykset, järjestöt ja organisaatiot jne. Kohderyhminä olisivat kaikki jäsenkunnista kuin muualtakin tulevat virkistyskohteiden käyttäjät ja luontomatkailijat. Kohdealueina olisivat yhdistyksen jäsenkuntien asukkaiden ja luontomatkailijoiden käyttöön tarkoitettut alueellisesti kattavat ja monipuoliset virkistysalueet, -kohteet ja -reittiverkostot. Yhdistyksen toiminnan rahoitusmuodoista eniten kannatusta sai sidosryhmäkyselyssä ”kunnan asukasmäärään suhteutettu osallistumismaksu” (58,1 % kaikista vastanneista).

Muut virkistysalueyhdistykset käyttävät toimintansa rahoitukseen pääasiallisesti ”kunnan asukasmäärään suhteutettua osallistumismaksua”, jonka suuruus vaihtelee välillä 0,09–0,44 €/asukas/vuosi. Maakunnallisten virkistysalueyhdistysten osallistumismaksujen keskiarvo on 0,20 €/asukas/vuosi,

mutta pienellä osallistumismaksulla voitaisiin käytännössä toteuttaa ainoastaan virkistysalueyhdistyksen toimintamallivaihtoehto D, jossa yhdistyksen toiminta keskittyisi virkistyskohteiden ylläpidon, kehittämisen, käytön ja kunnan valvontaan, yhteistyöverkoston rakentamiseen sekä toiminnan rahoituksen järjestämiseen.

Suuremmalla 0,44 €/asukas/vuosi, tai vaihtoehto B:ssä vastaava kokonaissumma jaettuna tasan kuntien kesken, osallistumispanoksella voitaisiin toteuttaa käytännössä joko toimintamallivaihtoehto A tai B, joissa virkistysalueyhdistys toimisi laajalla kentällä käsittäen avainkohteiden harkinnanvaraisen virkistyskohteiden maanhankinnan, vuokraamisen, ylläpidon, kehittämisen ja niiden valvonnan sekä yhteistyöverkoston rakentamisen sekä toiminnan rahoituksen järjestämisen.

KUNTIEN EDUSTAJIEN VASTAUKSISTA ESILLE TULLUTTA

Kyselyyn vastanneiden kuntien edustajien vastauksissa Varsinais-Suomen alueen kärkialueina luontomatkailuun ja virkistykseen korostuivat erityisesti saaristo, Kuhankuonon alue, Teijon alue sekä kansallispuistot ylipäätään. Lisäksi Ruissalo, Aurajoen ja Paimionjoen jokilaaksot, Saariston rengastie sekä Hämeen härkätie nousivat tärkeinä kokonaisuuksina useammassa kuntavastauksessa.

Kuntien edustajien vastauksissa Varsinais-Suomen vahvuuselementteinä korostuivat merellisyys, kulttuuriperintö ja viljelymaisemat, suomalaiset, monipuolisen ja vaihtelevan luonnon saavutettavuus. Lisäksi vahvuuksina nähtiin, että koska alue on maantieteellisesti suhteellisen pieni, löytyvät tätä kautta mahdollisuudet lähimatkailun kehittämiseen. Saariston saavutettavuus nähtiin kuitenkin tärkeänä kehitettävänä asiana. Mainintoja sai osakseen myös maakunnan edullinen sijainti eteläisessä Suomessa sekä kulttuuri- ja luontomatkailun helppo yhdistettävyyttä.

Kehitettäviä asioita ja mahdollisen virkistysalueyhdistyksen tehtäväkenttää kysyttäessä korostettiin erityisesti koordinoimista ja kokonaissuunnitelmaa, kohteiden ja reittien ylläpitoa ja kehittämistä, yhteistyön ylläpitoa sekä tiedotusta ja markkinointia. Virkistysalueiden ja reittien kehittämistä uhkaavana tekijänä nousi esiin resurssipula, sisältäen niin rahoitusta kuin toteuttajatahoja koskevan puutteen. Myös luontomatkailupakettien tuotteistaminen tuotiin esiin kehitettävänä asiana useassa vastauksessa.

EHDOTUKSET JATKOTOIMENPITEIKSI

Varsinais-Suomen liitto suosittelee, että tämän selvityksen pohjalta käydään tarvittavat keskustelut eri sidosryhmien kanssa ja valitaan yhdessä näiden kanssa Varsinais-Suomeen parhaiten soveltuva ja toimiva virkistysalueyhdistyksen toimintamalli. Virkistystoimintaa ja matkailusektoria tulisi kehittää mahdollisimman laajalla yhteistyöllä alueellisten toimijoiden kesken, peilaten kehittämistoiminnan suunta- viivoja kansallisiin tavoitteisiin sekä matkailun kotimaisiin ja kansainvälisiin kehityssuuntiin.

Varsinais-Suomen liitto suosittelee virkistysalueyhdistyksen toimintamalliksi toimintamallivaihtoehtoa A, koska siinä yhdistys toimii laajalla kentällä edistäen virkistys- ja luontomatkailukohteiden käyttöä, ylläpitämistä ja kehittämistä. Lisäperusteena tämän mallin valinnalle on myös tasainen vuosittainen rahoituspohja, jonka kautta edistämistyötä on mahdollista vaikuttavasti ja suunnitelmallisesti toteuttaa.

Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden aluetaloudellinen merkitys on tällä hetkellä jo pelkästään Metsähallituksen ylläpitämien alueiden kävijätutkimusten perusteella alueen yrityksille ja muille toimijoille varsin merkittävä (9,4 milj. €/vuosi, työllisyysvaikutukset 115 henkilötyövuotta ja kävijöitä yhteensä 202 000 vuodessa). Tämän vuoksi tulisi myös muissa (kuin Metsähallituksen hallinnoimissa) merkittävässä kohteissa tehdä tarvittavat kävijätutkimukset ja kävijälaskennat Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden aluetalouden kokonaisvaikutuksen määrittämiseksi. Virkistys- ja luontomatkailukohteiden taloudellisella merkittävyydellä olisi näin helpompi perustella näihin kohteisiin suunnattavia panoksia.

ESIMERKKI VIRKISTYSALUEYHDISTYSTOIMINNAN KÄYNNISTÄMISTÄ TUKEVASTA HANKEESTA

Virkistysalueyhdistystoiminnan käynnistämisen alkuvaiheen tueksi Varsinais-Suomen liitto suosittelee, että yhteistyön parantamiseksi eri toimijoiden välillä sekä virkistys- ja luontomatkailukohteiden ylläpidon, kehittämisen ja käytön parantamiseksi lähdettäisiin suunnittelemaan ja rahoituksen varmistuttua toteuttamaan Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteiden saavutettavuuden parantamista koskevaa hanketta. Hankkeen johtoajatusta kuvataan seuraavassa lyhyesti.

TAUSTA JA TARVE

Tällä hetkellä ei ole olemassa yhtä paikkaa (=internet-sivustoa), mistä virkistyskäyttäjä tai luontomatkailija saisi tietoa kaikista keskeisimmistä varsinaissuomalaisista virkistys- ja luontomatkailukohteista. Myös eri toimijoiden verkostoituminen ja yhteistyö on hidasta ja hankalaa, kun nämä eivät suoraan näe, mitä toimijoita omalla alueellaan on teeman virkistyskäyttö ja luontomatkailu alla.

TAVOITTEET

Tavoitteena hankkeessa on parantaa varsinaissuomalaisten virkistys- ja luontomatkailukohteiden saavutettavuutta ja sitä kautta lisätä näiden kohteiden käyttöä sekä parantaa yhteistyömahdollisuuksia näiden kohteiden ylläpitäjien ja kehittäjien välillä. Hanke edistää maakuntavaltuuston 16.6.2014 kokouksessaan hyväksymän kumppanuusstrategian toimenpiteiden toteuttamista.

KOHDERYHMÄ JA -ALUE

Hankkeen kohderyhmänä ovat kaikki virkistys- ja luontomatkailukohteiden kansalliset ja kansainväliset käyttäjät, luontomatkailupalveluita tarjoavat yritykset, teema-alueita koskettavat yhdistykset ja sidosryhmät sekä kohteiden

ylläpitäjät ja kehittäjät (joista mm. kunnat ja Metsähallitus). Kohderyhmänä ovat myös mm. media ja muut virkistyskohteiden markkinoinnista ja tiedotuksesta vastaavat tahot. Kohderyhmät voivat seurata hanketta ja sen etenemistä hankkeen internet-sivuilla ja lisäksi saada tietoa hankkeesta myös sen loppuseminaarista, jossa kerrotaan hankkeen rakentamasta internet-sivustosta ja muista hankkeessa toteutetuista virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämistimenpiteistä. Hankkeen kohdealueena on Varsinais-Suomen maakunta.

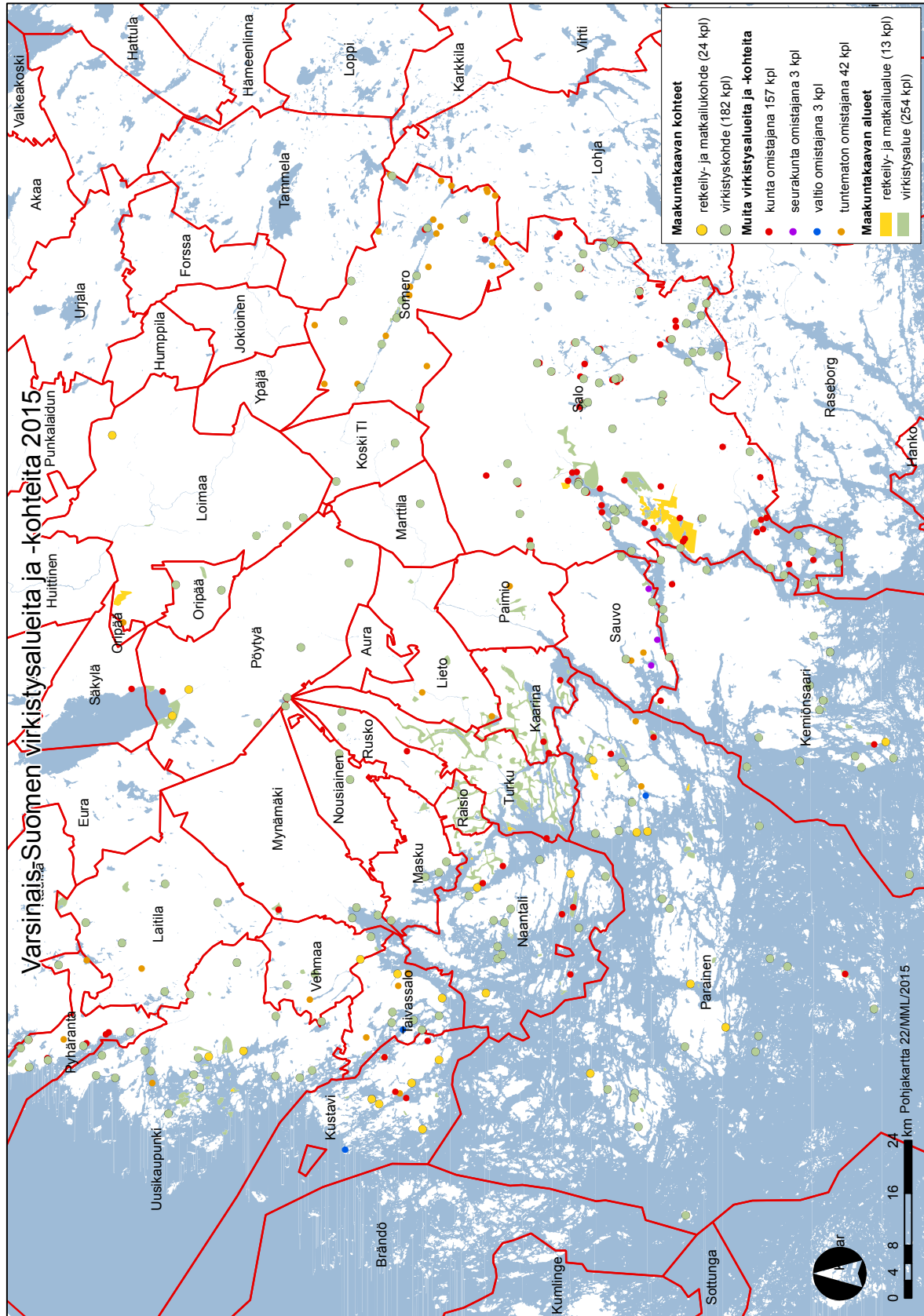
TOIMENPITEET, JOILLA TÄHDÄTÄÄN TAVOITTEISIIN

Keskeisimpänä toimenpiteenä saavutettavuuden parantamiseksi tässä hankkeessa toimii varsinaissuomalaisten virkistys- ja luontomatkailukohteiden sähköinen tietopalvelu, jonne kerätään kaikki keskeisimmät varsinaissuomalaiset virkistys- ja luontomatkailukohteet, riippumatta niiden ylläpitäjistä.

Sivuston kautta sekä virkistyskäyttäjät, että luontomatkailijat saavat helposti ja nopeasti tietoonsa valitsemansa maantieteellisen alueen, käyttömuodon (esim. kalastus, vaellus, melonta, pyöräily jne.) tai palvelun mahdollisuudet suunnitelluissaan ja valitessaan mitä ja minne haluaa lähteä tekemään. Lisäksi sivusto toimii kohteiden ylläpitäjille ja kehittäjille yhteistyökanavana ja palveluntarjoajille palveluiden markkinointipaikkana. Sivusto on ennen kaikkea kaikille sen kohderyhmille ajantasaisen tiedonlähde, palautteen antamispaikka sekä vuorovaikuttamisen foorumi.

Hankkeen luoma Varsinais-Suomen retkeily- ja virkistyskohteiden sähköinen tietopalvelu rakentuu Varsinais-Suomen liiton kehittämän aluetietopalvelu Lounaistiedon osaksi. Sivusto on myös yksi keskeinen perustettavan Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen työkalu, jolla yhdistys voi operoida tulevaa toimintaansa, niin kohteiden ylläpitäjien, kehittäjien kuin kohteiden käyttäjienkin suuntaan.

Sivuston rakentamisessa ja tietojen keräämisessä hyödynnetään Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen perustamisen esiselvityksen keräämiä aineistoja varsinaissuomalaisista virkistys- ja luontomatkailutoimijoista ja -kohteista. Internet-sivujen lisäksi hanke toteuttaa Varsinais-Suomen keskeisiin virkistys- ja luontomatkailukohteisiin asteittain edeten (merkittävimmistä kohteista pienempiin kohteisiin) QR-koodilla varustetut opastaulut/infotaulut kohteiden (ja reittien) lähtöpaikoille. QR-koodi johtaa niiden kohteiden käyttäjät Varsinais-Suomen virkistys- ja retkeilykohteiden internet-sivuille, jonka kautta nämä saavat tarkempaa tietoa kaikista varsinaissuomalaisista virkistyskohteista ja mahdollisuuksista; niiden sijainnista, retkeilymahdollisuuksista, palveluista jne. Ajatuksena tässä on, että käymällä yhdessä kohteessa kävijän on mahdollista saada tietoa myös muista potentiaalisista kohteista ja niiden palveluista Varsinais-Suomessa. Kävijä voi antaa myös palautetta kohteen kunnosta tai sen palveluista näiden sivujen kautta.

Varsinais-Suomessa on paljon virkistysmahdollisuuksia. Niiden kehittämisessä, laatutasoissa, reittiverkostossa ja tiedon löydettävyydessä on kehitettävää. Tähän tarvitaan maakunnallista virkistysalueyhdistystä.

LIITTEET

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyksen toimintamallivaihtoehdot

- Liite 1. Toimintamallivaihtoehto A
- Liite 2. Toimintamallivaihtoehto B
- Liite 3. Toimintamallivaihtoehto C
- Liite 4. Toimintamallivaihtoehto D

Muiden virkistysalueyhdistysten ja -säätiöiden toimintamallit

- Liite 5. Kuhankuonon retkeilyreitistö- ja virkistysalueyhdistyksen (2006) toimintamalli
- Liite 6. Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen (1988) toimintamalli
- Liite 7. Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiön (1989) toimintamalli
- Liite 8. Hämeen virkistysalueyhdistyksen (1990) toimintamalli
- Liite 9. Päijänteen virkistysalueyhdistyksen (1991) toimintamalli
- Liite 10. Saimaan virkistysalueyhdistyksen (1994) toimintamalli
- Liite 11. Pohjois-Karjalan virkistysreitistöyhdistyksen (1998) toimintamalli
- Liite 12. Pirkanmaan virkistysalueyhdistyksen (2000) toimintamalli
- Liite 13. Kymenlaakson virkistysalueyhdistyksen (2010) toimintamalli

Sidosryhmäkyselyt ja viestintä

- Liite 14. Sidosryhmäkysely 10.12.2014
- Liite 15. Virkistysalueyhdistyskysely 11.12.2014
- Liite 16. Sidosryhmäkyselyn vastaukset 16.1.2015
- Liite 17. Virkistysalueyhdistyskyselyn vastaukset 16.1.2015
- Liite 18. Mediatiedote, Turku 16.12.2014

**TAVOITTEET JA
LAINSÄÄDÄNTÖ**

**TOIMIJAT JA
RESURSSIT**

**TOIMINTATAVAT,
KOHDERYHMÄ JA -ALUE**

VAIKUTUKSET

TAVOITTEET

Laadukkaan ja kilpailukykyisen koko maakunnan tasapuolisesti kattavan virkistysalue-, virkistyskohde- ja virkistysreitiverkoston sekä virkistys- ja luontomatkailupalveluiden ylläpitäminen, kehittäminen ja turvaaminen jäsenkuntiansa alueella. Lisätä ja edistää näiden alueiden ja kohteiden käyttöä ja virkistysmahdollisuuksia sekä sitä kautta parantaa käyttäjien hyvinvointia ja terveyttä.

Säilyttää ja vaalia luontoa ja maiseman omaleimaisuutta sekä ottaa huomioon paikallisen väestön viihtyvyyden ja peruselinkeinon harjoittamisen turvaaminen siten, että toiminta on sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa.

ISÄNTÄORGANISAATIO

Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta.

JÄSENOrganisaatiot

Varsinaisina jäsenenä voivat olla Varsinais-Suomen maakunnan kunnat ja maakunnan liitto. Tukijaseksiksi voidaan hyväksyä oikeuskelpoinen yhteisö tai yksityishenkilö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

SÄÄNNÖT, PERIAATTEET, LAIT JA ASETUKSET

Ulkoilulaki
Kaavoitus
Yhdistyksen säännöt
Yhdistyslaki
Maakuntastrategia

SIDOSRYHMÄT

Virkistyskohteiden käyttäjät, maanomistajat, kohteiden ylläpitäjät ja kehittäjät, luontomatkailu- ja retkeily-yrittäjät, yrittäjäyhdistykset, luonto-oppaat, erilaiset virkistykseen, luontomatkailuun, ympäristöön, luontoon ja kultuuriin liittyvät seurat, yhdistykset, järjestöt ja organisaatiot sekä muut toimijat, kyläyhdistykset, maatalousjärjestöt, seurakunnat, puolustusvoimat, Metsähallitus, ELY-keskus, Visit Finland ja Turku Touring, TEM, MTK ja potentiaaliset hankkeiden rahoittajat ja -hanketahot.

RAHOITUSMUODOT JA RESURSSIT

Kunnan asukasmäärään suhteutettu jäsenmaksu (jota kannatti 58,1 % kyselyyn vastaajista). Toimintansa tukemiseksi yhdistys hankkii varoja seuraavasti:

1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja apurajaisia asianmukaiset luvat saatuaan. 3. Kerää jäsen- ja liittymismaksuja. 4. Pyynti rahoittamaan hankkeitansa julkisista ym. muista rahoituslähteistä.

TOIMINNAN PAINOPISTEET, TEHTÄVÄT, TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT

1. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys suunnittelee ylläpitää, rakentaa ja kehittää jäsenkuntiansa olemassa olevia ja uusia virkistyskohteita ja -palveluita ostamalla, vuokraamalla tai hankkimalla käyttöoikeuksia näihin kohteisiin. Yhdistys varmistaa riittävät virkistyskohderessurit Varsinais-Suomessa.

2. Valvoo virkistyskohteiden käyttöä, kuntoa, ylläpitämistä ja kehittämistä sekä muuta niihin liittyvää toimintaa kohteiden laadullisesti riittävän tason ja kohteiden kunnon takaamiseksi.

3. Rakentaa, kehittää ja koordinoi yhteistyöverkostoa, toimii jäsentensä edunvalvojana ja tiedottaa toiminnastaan, hyvistä käytännöistä ja virkistyskohteista ja -palveluista aktiivisesti yhdistyksen jäsenille ja muille sidos- ja kohderyhmille niin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Kerää tietoa virkistys- ja luontomatkailukohteista yhteen paikkaan ja varmistaa sen ajantasaisuuden. Järjestää koulutuksia ja seminaareja jäsenilleen ja muille toimijoille.

4. Järjestää toiminnan rahoituksen ja muut tarvittavat resurssit sekä hakee hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita.

KOHDERYHMÄT

Kaikki jäsenkunnista kuin muualtakin tulevat virkistyskäyttäjät ja luontomatkailijat.

KOHDALUEET

Jäsenkuntiansa asukkaiden ja luontomatkailijoiden käyttöön tarkoitetut alueellisesti kattavat ja monipuoliset virkistysalueet, -kohteet ja -reitiverkostot.

HYÖDYT

Yhteistyöllä saadaan virkistyskohteiden ylläpitoon ja kehittämiseen synergiaa, resurssitehokkuutta ja uusia alueita sekä nykyistä parempi palvelutaso. Yksi taho voi hoitaa ylläpidon ja kehittämisen kokonaisvastuullisesti. Yhteiset virkistysmahdollisuudet, eli virkistyskohteiden käyttö ei ole sidottu omaan kuntaan.

Toiminnan aikana hankitut kohteet ovat arvokas yhteinen omaisuus, joka varmistaa näiden kohteiden säilymisen yleisessä virkistyskäytössä ja mahdollistaa kohteiden ylläpidon ja kehittämisen sekä hyödyntämisen myös luontomatkailussa.

Maankäytöllisestä näkökulmasta järkevä ratkaisu. Maakuntakaavan virkistyskäyttöfilosofian mukaisesti merkittävästi harventuneita virkistyskohteita yhdistetään reiteillä kokonaisuudeksi Varsinais-Suomen maakuntakaavassa. Näin saadaan tarkoituksenmukaisempi virkistysalueverkosto, sekä alueellisesti kattava, yhtenäinen ja luonteeltaan erilaisia alueita käsittävän virkistysalueverkosto useiden kuntien tarpeisiin.

Yhdistyksen jäsenet voivat kanavoida omia tarpeita ohjaamalla ja markkinoimalla virkistys- ja luontomatkailukohteitaan asukkaalleen ja muille potentiaalisille käyttäjille yhdistyksen ja kohteissa olevien yhteisten opasteiden kautta, jolloin näiden kohteiden saavutettavuus ja käyttöaste paranee.

Virkistysalueyhdistys voi hakea ulkoista tukea ja hankerahoitusta virkistyskohteidensa ylläpitoon ja kehittämiseen sekä uusien virkistyskohteiden ja -alueiden hankintaan kansallista lähteistä ja EU-rahoitusohjelmista, joissa myös kunnat voivat olla mukana osatoteuttajina.

Toiminnan hyödyt ovat moninkertaisia verrattuna sen panoksiin (mm. matkailutulot paikallisille yrityksille sekä terveys- ja hyvinvointivaikutukset virkistyskohteiden käyttäjille).

TAVOITTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ

TOIMIJAT JA RESURSSIT

TOIMINTATAVAT, KOHDERYHMÄ JA -ALUE

VAIKUTUKSET

TAVOITTEET
Laadukkaan ja kilpailukykyisen koko maakunnan tasapainoisesti kattavan virkistysalue-, virkistyskohde- ja virkistysreitiverkoston sekä virkistys- ja luontomatkailupalveluiden ylläpitäminen, kehittäminen ja turvaaminen jäsenkuntien alueella. Lisäksi ja edistää näiden alueiden ja kohteiden käyttöä ja virkistymahdollisuuksia sekä sitä kautta parantaa käyttäjien hyvinvointia ja terveyttä.

Säilyttää ja vaalia luontoa ja maiseman omaleimaisuutta sekä ottaa huomioon paikallisen väestön viihtyvyyden ja peruselinkeinojen harjoittamisen turvaaminen siten, että toiminta on sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa.

SÄÄNNÖT, PERIAATTEET, LAIT JA ASETUKSET
Ulkoilulaki
Kaavoitus
Yhdistyksen säännöt
Yhdistyslaki
Maakuntastrategia

ISÄNTÄORGANISAATIO
Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta.

JÄSENGORGANISAATIO
Varsinaisina jäsenenä voivat olla Varsinais-Suomen maakunnan kunnat ja maakunnan liitto. Tukijaseksi voidaan hyväksyä oikeuskelpoinen yhteisö tai yksityishenkilö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

SIDOSRYHMÄT
Virkistyskohteiden käyttäjät, maanomistajat, kohteiden ylläpitäjät ja kehittäjät, luontomatkailu- ja retkeily-yrittäjät, yrittäjäyhdistykset, luonto-oppaat, erilaiset virkistykseen, luontomatkailuun, ympäristöön, luontoon ja kulttuuriin liittyvät seurat, yhdistykset, järjestöt ja organisaatiot sekä muut toimijat, kyläyhdistykset, maatalousjärjestöt, seurakunnat, puolustusvoimat, Metsähallitus, ELY-keskus, Visit Finland ja Turku Touring, TEM, MTK ja potentiaaliset hankkeiden rahoittajat ja -hanketahot.

RAHOITUSMUODOT JA RESURSSIT
Sama kiinteä jäsenmaksu kaikille kunnille (jota kannatti 2,3 % kyselyyn vastaajista). Toimintansa tukemiseksi yhdistys hankkii varoja seuraavasti:
1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja arpajaisia asianmukaisesti luvat saatuaan. 3. Kerää jäsen- ja liittymismaksuja. 4. Pyrkii rahoittamaan hankkeitansa julkisista ym. muista rahoituslähteistä.

TOIMINNAN PAINOPISTEET, TEHTÄVÄT, TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT
1. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys suunnittelee ylläpitää, rakentaa ja kehittää jäsenkuntiansa olemassa olevia ja uusia virkistyskohteita ja -palveluita ostamalla, vuokraamalla tai hankkimalla käyttöoikeuksia näihin kohteisiin. Yhdistys varmistaa riittävät virkistyskohderessurit Varsinais-Suomessa.
2. Valvoo virkistyskohteiden käyttöä, kuntoa, ylläpitämistä ja kehittämistä sekä muuta niihin liittyvää toimintaa kohteiden laadullisesti riittävän tason ja kohteiden kunnan takaamiseksi.
3. Rakentaa, kehittää ja koordinoi yhteistyöverkostoa, toimii jäsentensä edunvalvojana ja tiedottaa toiminnastaan, hyvistä käytännöistä ja virkistyskohteista ja -palveluista aktiivisesti yhdistyksen jäsenille ja muille sidos- ja kohderyhmille niin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Kerää tietoa virkistys- ja luontomatkailukohteista yhteen paikkaan ja varmistaa sen ajantasaisuuden. Järjestää koulutuksia ja seminaareja jäsenilleen ja muille toimijoille.
4. Järjestää toiminnan rahoituksen ja muut tarvittavat resurssit sekä hakee hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita.

KOHDERYHMÄT
Kaikki jäsenkunnista kuin muualtakin tulevat virkistyskäyttäjät ja luontomatkailijat.

KOHDEALUEET
Jäsenkuntiansa asukkaiden ja luontomatkailijoiden käyttöön tarkoitett alueellisesti kattavat ja monipuoliset virkistysalueet, -kohteet ja -reitiverkostot.

HYÖDYT
Yhteistyöllä saadaan virkistyskohteiden ylläpitoon ja kehittämiseen synergiaa, resurssitehokkuutta ja uusia alueita sekä nykyistä parempi palvelutaso. Yksi taho voi hoitaa ylläpidon ja kehittämisen kokonaisvastuullisesti. Yhteiset virkistysmahdollisuudet, eli virkistyskohteiden käyttö ei ole sidottu omaan kuntaan.

Toiminnan aikana hankitut kohteet ovat arvokas yhteinen omaisuus, joka varmistaa näiden kohteiden säilymisen yleisessä virkistyskäytössä ja mahdollistaa kohteiden ylläpidon ja kehittämisen sekä hyödyntämisen myös luontomatkailussa.

Maankäytöllisestä näkökulmasta järkevä ratkaisu. Maakuntakaavan virkistyskäyttöfilosofian mukaisesti merkittävästi harvennetaan virkistyskohteita yhdistetään reiteillä kokonaisuudeksi Varsinais-Suomen maakuntakaavassa. Näin saadaan tarkoituksenmukaisempi virkistysalueverkosto, sekä alueellisesti kattava, yhtenäinen ja luonteeltaan erilaisia alueita käsittävän virkistysalueverkoston useiden kuntien tarpeisiin.

Yhdistyksen jäsenet voivat kanavoida omia tarpeita ohjaamalla ja markkinoimalla virkistys- ja luontomatkailukohteitaan asukkaalleen ja muille potentiaalisille käyttäjille yhdistyksen ja kohteissa olevien yhtenäisten opasteiden kautta, jolloin näiden kohteiden saavutettavuus ja käyttöaste paranee.

Virkistysalueyhdistys voi hakea ulkoista tukea ja hankerahoitusta virkistyskohteidensa ylläpitoon ja kehittämiseen sekä uusien virkistyskohteiden ja -alueiden hankintaan kansallisia lähteistä ja EU-rahoitusohjelmista, joissa myös kunnat voivat olla mukana osatoteuttajina.

Toiminnan hyödyt ovat moninkertaisia verrattuna sen panoksin (mm. matkailutulot paikallisille yrityksille sekä terveys- ja hyvinvointivaikutukset virkistyskohteiden käyttäjille).

**TAVOITTEET JA
LAINSÄÄDÄNTÖ**

**TOIMIJAT JA
RESURSSIT**

**TOIMINTATAVAT,
KOHDERYHMÄ JA -ALUE**

VAIKUTUKSET

TAVOITTEET Laadukkaan ja kilpailukykyisen koko maakunnan tasapuolisesti kattavan virkistysalue-,virkistyskohde- ja virkistysreitiverkoston sekä virkistys- ja luontomatkailupalveluiden ylläpitäminen, kehittäminen ja turvaaminen jäsenkuntiansa alueella. Lisätä ja edistää näiden alueiden ja kohteiden käyttöä ja virkistysmahdollisuuksia sekä sitä kautta parantaa käyttäjien hyvinvointia ja terveyttä. Säilyttää ja vaalia luontoa ja maiseman omaleimaisuutta sekä ottaa huomioon paikallisen väestön viihtyvyyden ja peruselinkeinon harjoittamisen turvaaminen siten, että toiminta on sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa.	ISÄNTÄORGANISAATIO Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa jäsenet jäsenkunnista ja Varsinais-Suomen liitosta. JÄSENORGANISAATIOT Varsinaisina jäsenenä voivat olla Varsinais-Suomen maakunnan kunnat ja maakunnan liitto. Tukijaseksiksi voidaan hyväksyä oikeuskelpoinen yhteisö tai yksityishenkilö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.	TOIMINNAN PAINOPISTEET, TEHTÄVÄT, TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT 1. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys suunnittelee ylläpitää, rakentaa ja kehittää jäsenkuntiansa olemassa olevia ja uusia virkistyskohteita ja -palveluita ostamalla, vuokraamalla tai hankkimalla käyttöoikeuksia näihin kohteisiin. Yhdistys varmistaa riittävät virkistyskohderessurit Varsinais-Suomessa. 2. Valvoo virkistyskohteiden käyttöä, kuntoa, ylläpitämistä ja kehittämistä sekä muuta niihin liittyvää toimintaa kohteiden laadullisesti riittävän tason ja kohteiden kunnon takaamiseksi. 3. Rakentaa, kehittää ja koordinoi yhteistyöverkostoa, toimii jäsentensä edunvalvojana ja tiedottaa toiminnastaan, hyvistä käytännöistä ja virkistyskohteista ja -palveluista aktiivisesti yhdistyksen jäsenille ja muille sidos- ja kohderyhmille niin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Keraa tietoa virkistys- ja luontomatkailukohteista yhteen paikkaan ja varmistaa sen ajantasaisuuden. Järjestää koulutuksia ja seminaareja jäsenilleen ja muille toimijoille. 4. Järjestää toiminnan rahoituksen ja muut tarvittavat resurssit sekä hakee hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita.	HYÖDYT Yhteistyöllä saadaan virkistyskohteiden ylläpitoon ja kehittämiseen synergiaa, resurssitehokkuutta ja uusia alueita sekä nykyistä parempi palvelutaso. Yksi taho voi hoitaa ylläpidon ja kehittämisen kokonaisvastuullisesti. Yhteiset virkistysmahdollisuudet, eli virkistyskohteiden käyttö ei ole sidottu omaan kuntaan. Toiminnan aikana hankitut kohteet ovat arvokas yhteinen omaisuus, joka varmistaa näiden kohteiden säilymisen yleisessä virkistyskäytössä ja mahdollistaa kohteiden ylläpidon ja kehittämisen sekä hyödyntämisen myös luontomatkailussa. Maankäytöllisestä näkökulmasta järkevä ratkaisu. Maakuntakaavan virkistyskäyttöfilosofian mukaisesti merkittävästi harventuneita virkistyskohteita yhdistetään reiteillä kokonaisuudeksi Varsinais-Suomen maakuntakaavassa. Näin saadaan tarkoituksenmukaisempi virkistysalueverkosto, sekä alueellisesti kattava, yhtenäinen ja luonteeltaan erilaisia alueita käsittävän virkistysalueverkosto useiden kuntien tarpeisiin. Yhdistyksen jäsenet voivat kanavoida omia tarpeita ohjaamalla ja markkinoimalla virkistys- ja luontomatkailukohteitaan asukkaalleen ja muille potentiaalisille käyttäjille yhdistyksen ja kohteissa olevien yhteisten opasteiden kautta, jolloin näiden kohteiden saavutettavuus ja käyttöaste paranee. Virkistysalueyhdistys voi hakea ulkoista tukea ja hankerahoitusta virkistyskohteidensa ylläpitoon ja kehittämiseen sekä uusien virkistyskohteiden ja -alueiden hankintaan kansallisista lähteistä ja EU-rahoitusohjelmista, joissa myös kunnat voivat olla mukana osatoteuttajina. Toiminnan hyödyt ovat moninkertaisia verrattuna sen panoksiin (mm. matkailutulot paikallisille yrityksille sekä terveys- ja hyvinvointivaikutukset virkistyskohteiden käyttäjille).
SÄÄNNÖT, PERIAATTEET, LAIT JA ASETUKSET Ulkoilulaki Kaavoitus Yhdistyksen säännöt Yhdistyslaki Maakuntastrategia	SIDOSRYHMÄT Virkistyskohteiden käyttäjät, maanomistajat, kohteiden ylläpitäjät ja kehittäjät, luontomatkailu- ja reikely-yrittäjät, yrittäjäyhdistykset, luonto-oppaat, erilaiset virkistykseen, luontomatkailuun, ympäristöön, luontoon ja kulttuuriin liittyvät seurat, yhdistykset, järjestöt ja organisaatiot sekä muut toimijat, kyläyhdistykset, maatalousjärjestöt, seurakunnat, puolustusvoimat, Metsähallitus, ELX- keskus, Visit Finland ja Turku Touring, TEM, MTK ja potentiaaliset hankkeiden rahoittajat ja -hanketahot.	RAHOITUSMUODOT JA RESURSSIT Jokin muu rahoitusmuoto (jota kannatti 39,6 % kyselyyn vastaajista). Toimintansa tukemiseksi yhdistys hankkii varoja seuraavasti: 1. Ottaa vastaan mahdollisia lahjoituksia, avustuksia ja testamentteja. 2. Järjestää rahankeräyksiä ja apurajaisia asianmukaisesti luvattuna. 3. Keraa jäsen- ja liittymismaksuja. 4. Pyrkii rahoittamaan hankkeita julkisista ym. muista rahoituslähteistä.	KOHDERYHMÄT Kaikki jäsenkunnista kuin muualtakin tulevat virkistyskäyttäjät ja luontomatkailijat. KOHDALUEET Jäsenkuntiansa asukkaiden ja luontomatkailijoiden käyttöön tarkoitetut alueellisesti kattavat ja monipuoliset virkistysalueet, -kohteet ja -reitiverkostot.

TAVOITTEET JA
LAINSÄÄDÄNTÖ

TOIMIJAT JA
RESURSSIT

TOIMINTATAVAT,
KOHDERYHMÄ JA -ALUE

VAIKUTUKSET

TAVOITTEET
Yhdistyksen tarkoituksena on turvata ja kehittää jäsenkuntiansa asukkaiden virkistysmahdollisuuksia, säilyttää ja vaalia luontoa ja maiseman omaleimaisuutta sekä ottaa huomioon paikallisen väestön viihtyvyyden ja peruselinten harjoittamisen turvaaminen siten, että toiminta on sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa.

ISÄNTÄORGANISAATIO
Uudenmaan virkistysalueyhdistys ry, jonka hallituksessa jäsenet jäsenkunnista.
Yhdistyksellä on henkilöstön toimittajia maakunnan liitossa sekä muualla. Yhdistys on perustettu maakuntaliiton yhteyteen ja se on tärkeä yhteistyökumppani.

JÄSENORGANISAATIOT
Uudenmaan kunnista 19 on yhdistyksemme jäsen. Setsenän kuntaa ei ole liittynyt yhdistykseen. Kaikki isot kunnat ovat yhdistyksemme jäseniä, ja asukkaita niissä on 1,52 miljoonaa (95,8 % Uudenmaan asukkaista).
Yhdistyksen tukijäseninä ovat Uudenmaan liitto, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, Suomen latu, Suomen Purjehdus ja Venely sekä Espoon venekerhojen yhteenliittymä.

SIDOSRYHMÄT
Sidosryhmiä merkittävien on Ympäristöministeriö, joka rahoittaa maanhankintoja.
Sidosryhmiä Metsähallitus on vuosien ajan ollut merkittävä yhteistyökumppani myös.

RAHOITUSMUODOT JA RESURSSIT
Kunnan asukasmäärään suhteutettu osallistumismaksu
0,44 €/as/vuosi, yhteensä 700 000 €/vuosi
Rahat hankintoihin saadaan kunnilla ja valtiolta, ylläpitokuluista vastaavat kunnat.

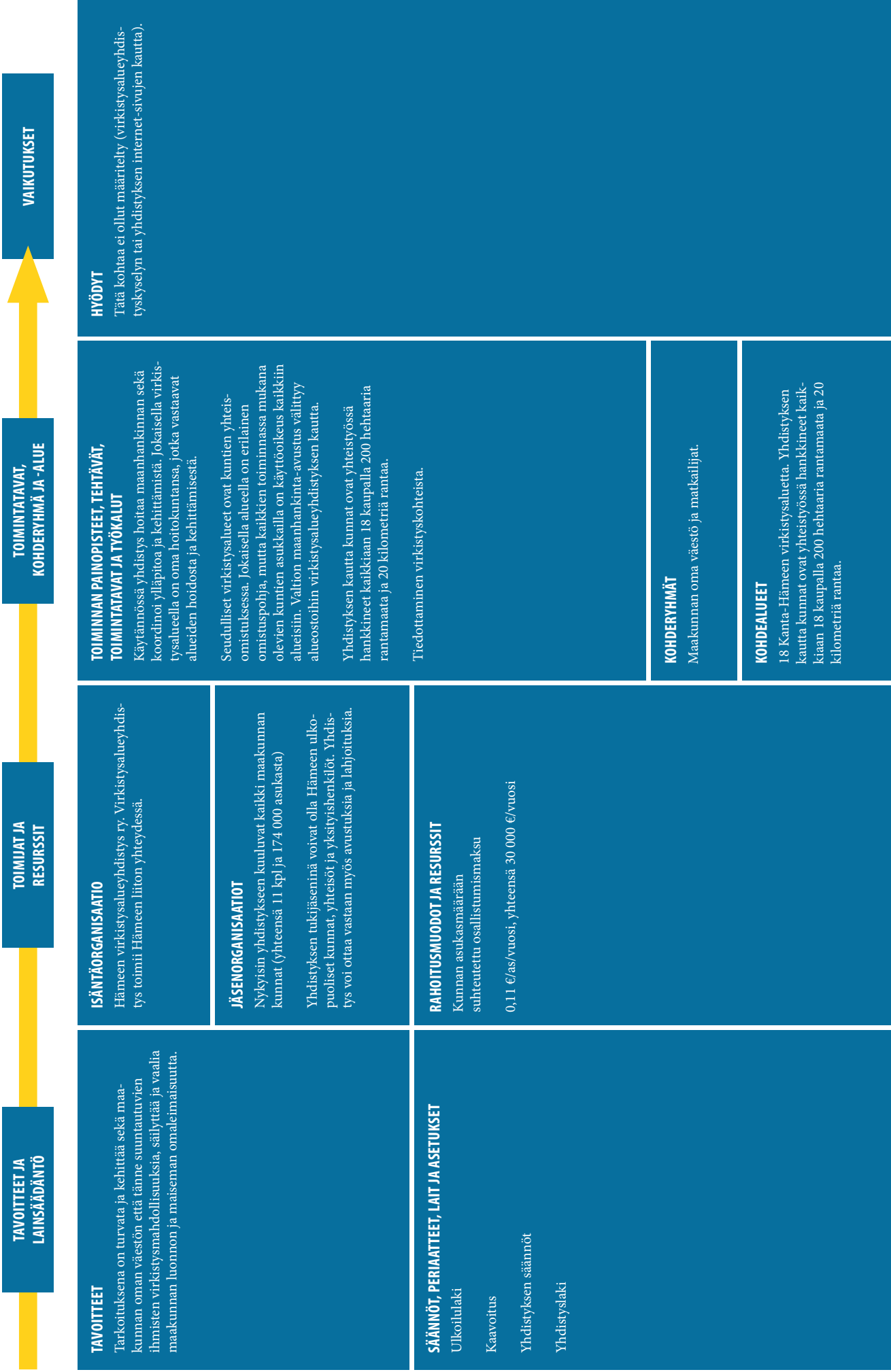
TOIMINNAN PAINOPISTEET, TEHTÄVÄT, TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT
Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys voi hankkia ja hoitaa jäsenkuntien asukkaiden tarpeita palvelevia virkistysalueita ostamalla tai vuokraamalla näitä alueita tasapainotettuihin maankunnalliset toimialueellaan tai hankkimalla niihin käyttöoikeuksia sekä huolehtimalla niiden käytön edellyttämiä hoitoja ja rakentamisesta. Alueet voivat myös sijaita yhdistyksen varsinaisen toiminta-alueen ulkopuolella. Painopisteet tällä hetkellä ovat olemassa olevien alueiden mahdollinen laajentaminen ja alueiden maankunnallisen kattavuuden täydentäminen. Olemme myös myyneet jotakin palstanoita ja tehneet useita maanvaihtoja sekä Metsähallituksen että kuntien kanssa. Lisäksi on ollut tavoitteena toteuttaa meritreikkinen elämysmatkavarkas merialueella. Kohteista ja yhdistyksen toiminnasta tiedottaminen.

KOHDERYHMÄT
Ensisijainen kohderyhmä on jäsenkuntiemme asukkaat. Myös kaikki muiden kuntien asukkaat ja alueella vieraillevat turistit ym. ovat jokamiehenoikeudella alueellamme tervetulleita.

KOHDEALUEET
Yhdistyksellä on 37 virkistysaluetta (joista jokainen on tärkeä hoidon, ylläpidon ja kehittämisen kohde), jotka ilmentävät yhdistyksen kotisivuilla: www.uudenmaanvirkistysalueyhdistys.fi. Alueiden luonnonhoito on olennaista, kuten myös käytön ohjaaminen hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti. Luontoarvojen ja kohteiden vetovoimaisuuden säilyminen varmistetaan ja käyttöä ohjataan kuluista kestäville alueille. Alueiden varustetaso vaihtelee. Mantereella olevien alueiden varustetaso on ainakin parkkipaikka, infoauku ja useimmiten puucee. Sen lisäksi on monella alueella tulenkestävyys (vastaamme polttopuista) sekä joku merkitty polku. Saaristokohteissa on useimmissa tulenkestävyys, puucee, kinnitysrenkaita sekä aika monessa myös laiturit. Jätehuolto on järjestetty pääasiassa isoissa mantereilla. Yhdistyksellä on kolme itsepalveluperiaatteella toimivaa saunaa, jotka kaikki ovat saaristossa. Kaupallisia palveluita alueillamme on aika vähän. Koppamäen alueella on Kestikievari ja Gölsmäen alueella on kesällä vaatimatonta majoitustarjontaa sekä maksullinen laiturit ja kaksi saunaa.

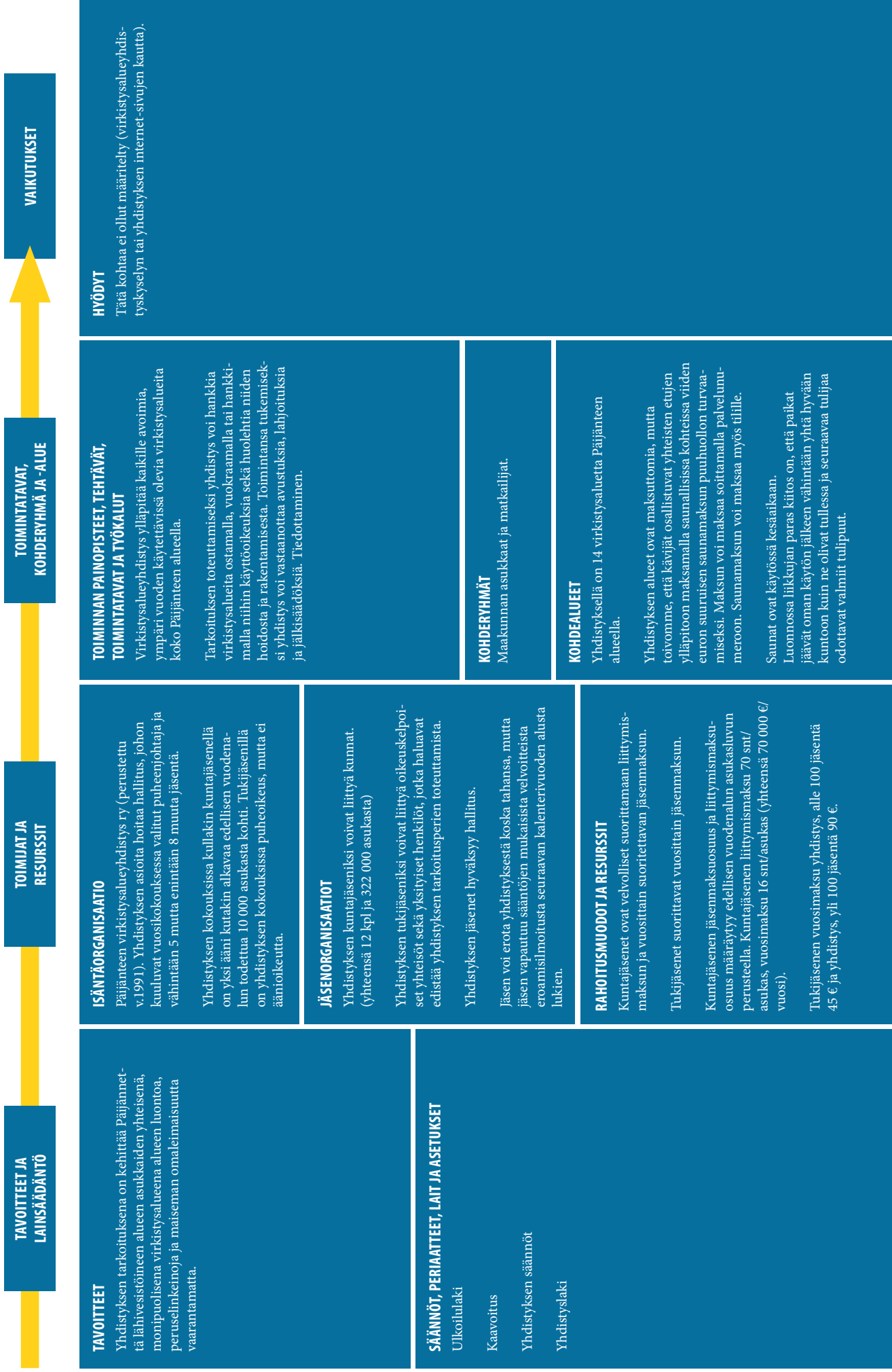
HYÖDYT
Tarjotaan ihmisille paikka johon voivat turvallisesti jättää autonsa, kun he liikkuvat yhdistyksen alueella tai viereisillä yksityisillä alueilla. Tämä on tärkeä lähtökohta täällä ruuhka Suomessa. Veneljiöille on tärkeä tietää, että tässä on paikka johon voi rantautua. Olemme olleet varmistamassa veneljiöille rantautumapaikkoja, kun vapaat rannat ovat retkeilykätöistä huvenneet. Ihmiset käyttävät alueitamme ainakin luonnossa liikkumiseen, marjastukseen, grillaukseen, valokuvaukseen, marjastukseen, sienestykseen, auringonottoon, uintiin jne.
Olemme mahdollistaneet metsään pääsyn rakentamalla turvallisista, opastettuja reittejä, jotka ovat liittyneet esim. kuntien tai valtion reitteihin.
Koululais- ja eläkeläisryhmät tekevät retkiä alueillamme. Erilaiset harrastajakerhot ja seurat järjestävät retkiä, työpaikkojen virkistyspäiviä vietetään alueillamme. Virkistyskalastajat, luontoharrastajat ja valokuvaajat käyttävät alueitamme läpi vuoden.
Yleisesti voi sanoa, että ihmiset ovat hyvin tyytyväisiä yhdistyksemme toimintaan ja yhdistyksen virkistysalueet tuottavat hyvinvointiä, mitä suuremmassa määrin. Tästä olemme vuosien mittaan myös saaneet runsaasti palautetta. Luonnosta hankitaan voimaa arjen vastapainoksi.
Monet ihmiset kokevat yhdistyksen alueet todella yhteiseksi omaisuudekseen ja siivous-, korjaus ja -huoltotyökaltoita on järjestetty aivan spontaanisti. Työllämme yhteisen hyvän edistämiseksi on todella merkitystä.

TAVOITTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ	TOIMIJAT JA RESURSSIT	TOIMINTATAVAT, KOHDERYHMÄ JA -ALUE	VAIKUTUKSET
TAVOITTEET Säätiön tarkoituksena on voittoa tavoittelematta turvata säätiön toiminnassa mukana olevien kuntien asukkaiden virkistys-, matkailu- ja vapaa-ajankäyttöön soveltuvien alueiden ja reittien käyttömahdollisuudet Etelä-Karjalassa.	ISÄNTÄORGANISAATIO Säätiö (kunnat nimeävät hallituksen) Säätiölle on palkattu asiamies/toiminnanjohtaja, jonka palkkauksesta 5 pv/kk maksaa Etelä-Karjalan liitto. Säätiön virallinen osoite on pidetty Etelä-Karjalan liiton osoitteessa, vaikka toiminnanjohtaja työskentelee muualla vuokratussa toimituksessa.	TOIMINNAN PAINOPISTEET, TEHTÄVÄT, TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö hankkii omistukseensa maa- ja vesialueita, koordinoi maakunnallisten ulkoilu- yms. reittien suunnittelua ja ylläpitoa sekä järjestää kuntien asukkaalle virkistys- ja vapaa-ajankäyttöön soveltuvia palveluja. Säätiö ei kuitenkaan harjoita hotelli- tai ravintolatoimintaa tällöin muuta niihin verrattavaa toimintaa eikä sellaiseen toimintaan tarkoitettujen tilojen ylläpitoa tai rakennuttamista. Maa- ja vesialueiden hankkimisesta säätiön omistukseen ja hankintojen rahoituksesta on päätettävä hallituksen yksimielisellä päätöksellä kokouksessa, jossa kukin säätiön toiminnassa mukana oleva kunta on edustettuna.	HYÖDYT Retkeilypalvelujen käyttö ei ole sidottu omaan kuntaan. Kuntien yhteistyöllä saadaan synergiaetua: talous + yhteiset virkistysmahdollisuudet. Toiminnan aikana hankitut kohteet ovat arvokas yhteinen omaisuus, joka varmistaa näiden alueiden säilymisen yleisessä virkistyskäytössä ja mahdollistaa alueiden palvelujen kehittämisen ja hyödyntämisen myös matkailupalveluina. HUOM! Etelä-Karjalan maakunnassa on vain yksi Metsähallituksen luontopalvelujen ylläpitämä kohde (Siikalahden lintukosteikko), minkä takia kuntien vastuu virkistyspalvelujen tuottajana korostuu. Virkistysaluesäätiö maakunnallisena organisaationa on saanut myös hyvän EU-rahoitusta hankkeisiin, joissa myös kunnat ovat olleet mukana osatoteuttajina.
SÄÄNNÖT, PERIAATTEET, LAIT JA ASETUKSET Ulkoilulaki Kaavoitus Säätiön säännöt Säätiölaki	RAHOITUSMUODOT JA RESURSSIT Kunnan asukasmäärään suhteutettu osallistumismaksu 0,31 €/as/vuosi, yhteensä 60 000 €/vuosi	KOHDERYHMÄT Maakunnan asukkaat ja kesäasukkaat, matkailijat / matkailuyritykset KOHDALUEET Säätiö omistaa n. 200 ha omia alueita n. 13 eri kohdteissa. Lisäksi on hallintasopimuksilla ylläpidettäviä reikikohteita. Eniten kohteita on Saimaalla, mutta toimintaa on laajennettu koko maakuntaan. Viime vuosina painopiste on siirtynyt alueiden hankinnasta alueiden ylläpitoon.	

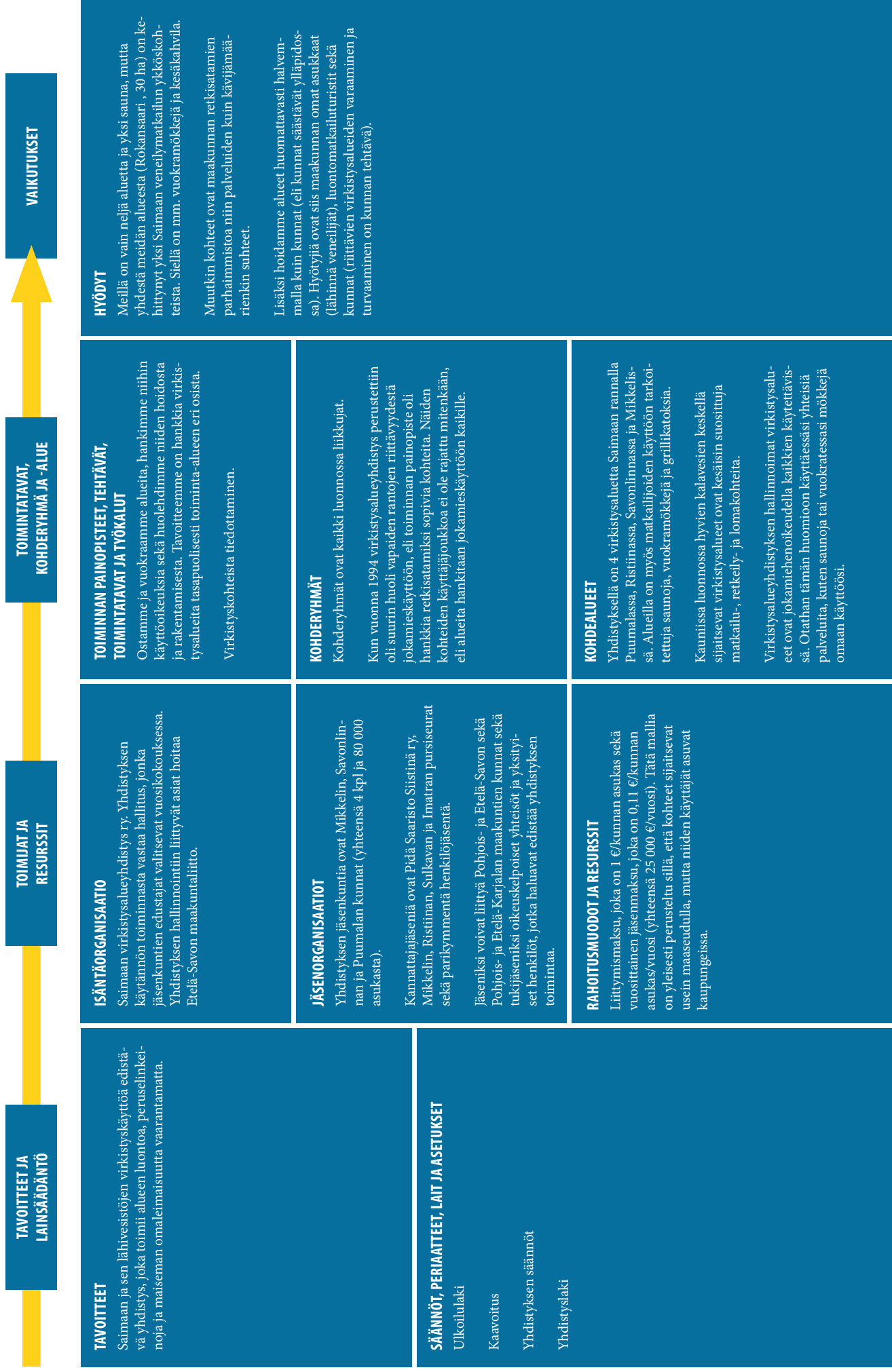

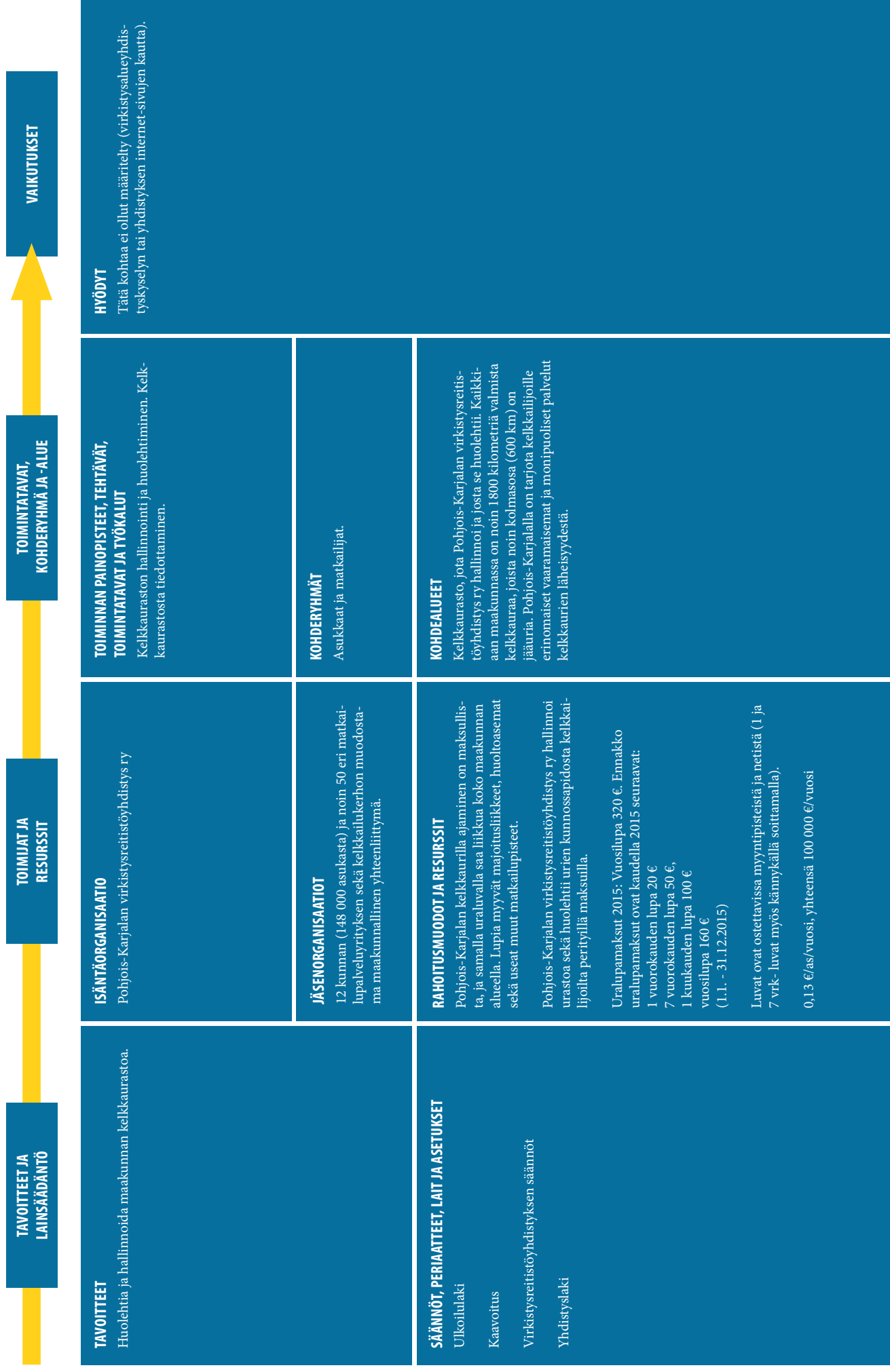
Liite 8. Hämeen virkistysaluesäätiön (1990) toimintamalli

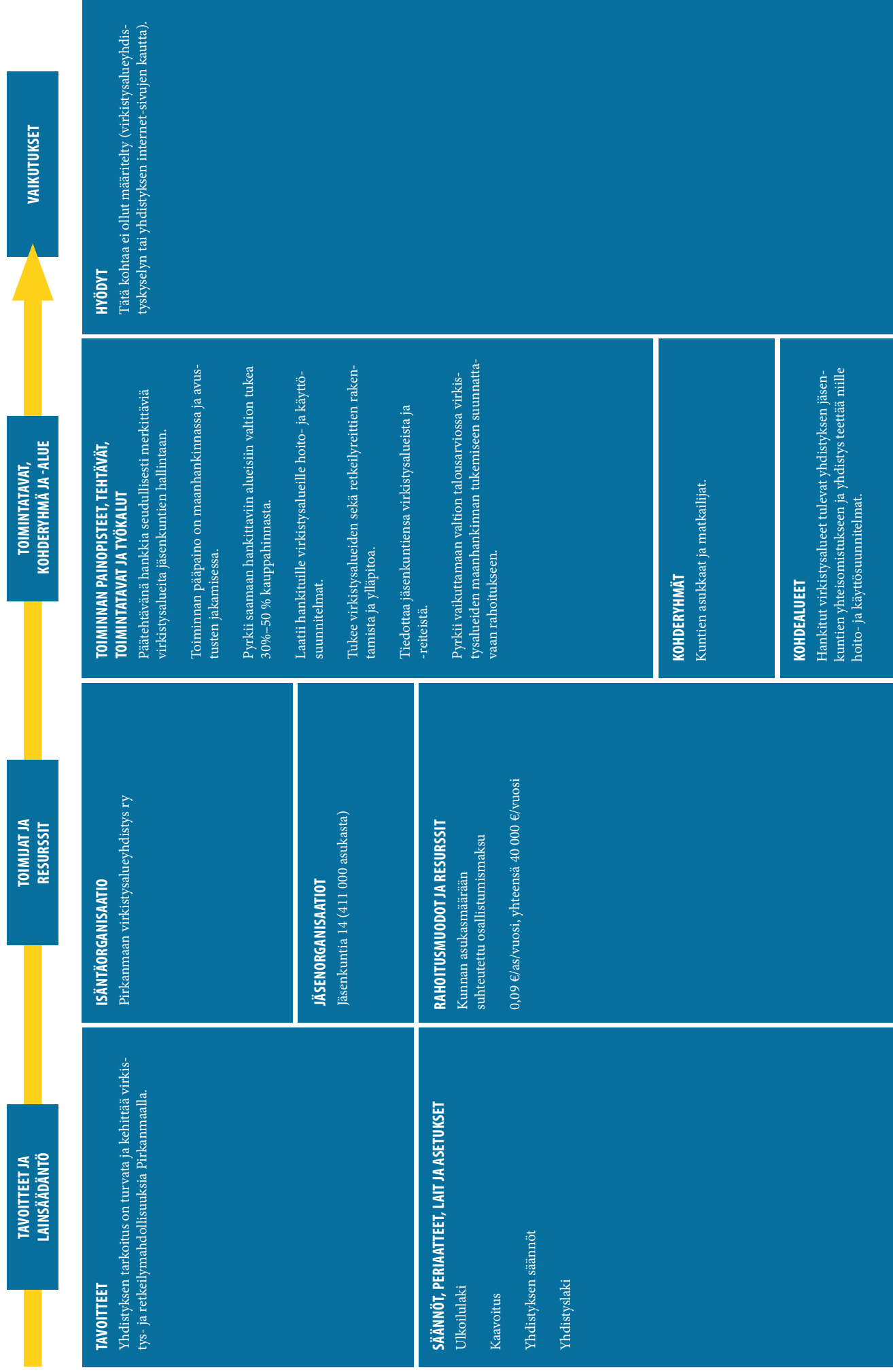
Liite 9. Päijänteen virkistysaluesäätiön (1991) toimintamalli

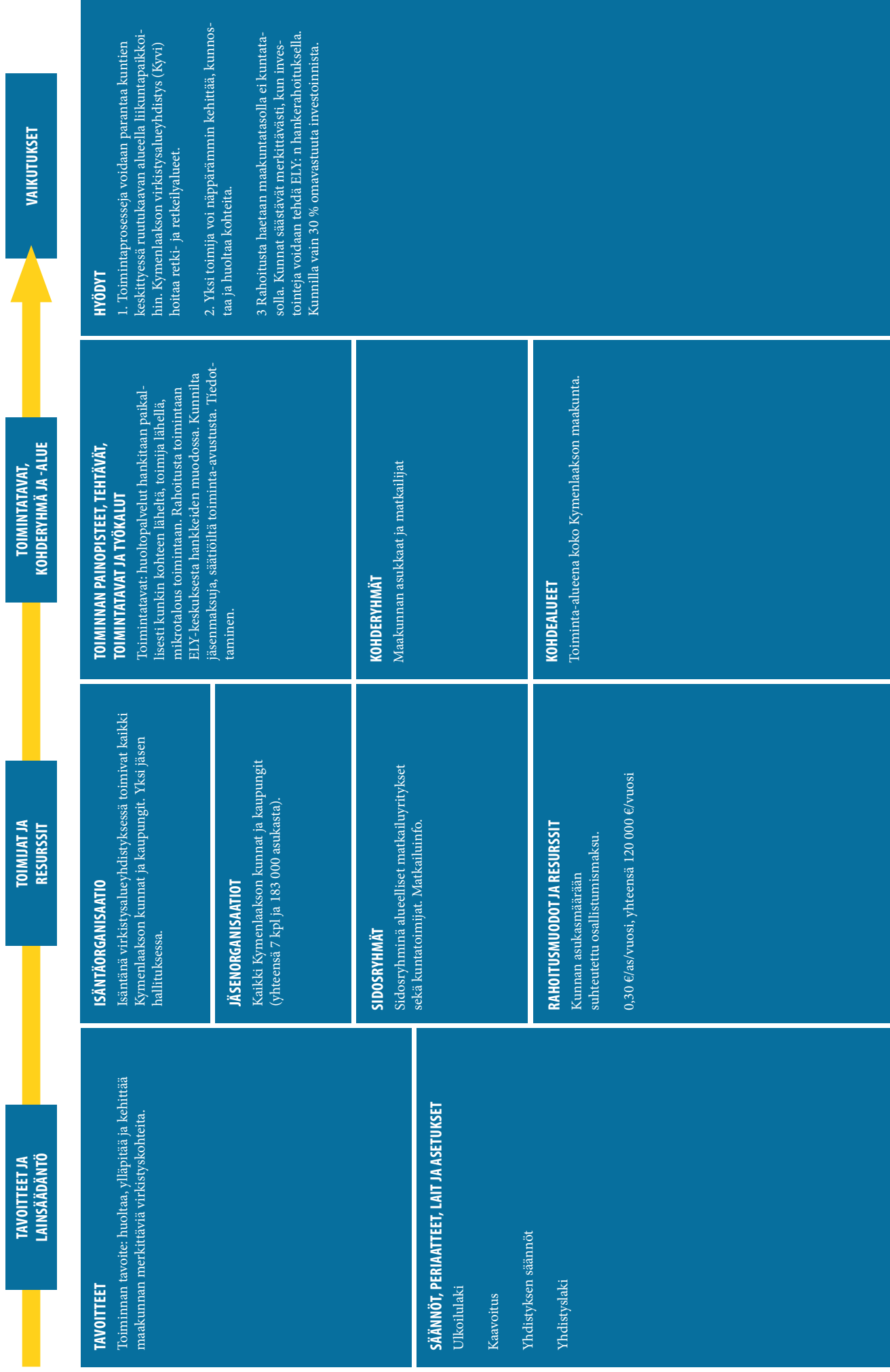

Liite 11. Pohjois-Karjalan virkistysreitistöyhdistyksen (1998) toimintamalli

Liite 12. Pirkkanmaan virkistysalueyhdistyksen (2000) toimintamalli

Liite 14. Sidosryhmäkysely 10.12.2014.

Varsinais-Suomen liitto
Egentliga Finlands förbund
Regional Council of Southwest Finland

Sidosryhmäkysely

10.12.2014

Varsinais-Suomen maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen perustamisen esiselvityshanke

Luonto- ja retkeilykohteet ja muut virkistyskohteet ovat sekä kunnan asukkaiden virkistyskäytön että sen alueella sijaitsevien yritysten luontomatkailun ja aluetaloudellisen merkityksen kannalta katsottuna tärkeitä kokonaisuuksia. Kuitenkin kiristyneessä kuntataloustilanteessa näiden kohteiden ylläpitoa ja kehittämistä uhkaa niihin käytettyjen resurssien puute sekä tiettyjä kohteita myös varsinainen realisointi.

Suomessa on tällä hetkellä 8 maakunnallisen tason virkistysalueyhdistystä (<http://virkistys.info/>). Virkistysalueyhdistysten toimintatavat ja yhdistysmuodot vaihtelevat, mutta yhteisenä nimittäjänä voidaan pitää sitä, että kaikilla yhdistyksillä on vahva sidos alueensa maakunnan liittoon.

Jotta Varsinais-Suomen alueen luonto- ja retkeilykohteiden ja muiden virkistyskohteiden ylläpito, kehittäminen ja matkailuun nojaavan yritystoiminnan puitteet ja toimintamahdollisuudet olisivat nykyistä paremmat, tarvittaisiin koordinoiva taho, joka kehittäisi näiden kohteiden ja niiden toimijoiden välistä yhteistyötä sekä suunnittelisi ja toteuttaisi näiden kohteiden kehittämistä. Tämä taho olisi luontevasti maakunnallinen virkistysalueyhdistys.

Virkistysalueyhdistyksen toiminnan perustamiseksi Varsinais-Suomessa on tekeillä taustaselvitys, jossa tutkitaan erilaiset toimintamallivaihtoehdot yhdistyksen kohdealueita, kohderyhmiä, toimintatapoja, rahoitusta ja organisoitumista ajatellen. Sidosryhmien kanssa käytävien keskustelujen perusteella valitaan sopivin toimintamalli. Selvitystyö kestää marraskuusta ensi vuoden helmikuun loppuun saakka.

Työkaluna selvitystyössä toimii eri sidosryhmille lähetettävä Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyskysely, jossa tiedustellaan mm. tärkeistä kehittämiskohteista sekä virkistysalueyhdistyksen toiminnan sisällöstä. Kyselyä saa vapaasti välittää eteenpäin niille varsinaissuomalaisille tahoille, joilla on sidoksia virkistysalueisiin (kuten niiden ylläpitoon, kehittämiseen jne.). **Vastaamisesi kyselyyn on erittäin arvokasta ja tärkeää. Vastaamalla kyselyyn voit vaikuttaa virkistysalueyhdistyksen toimintamallin sisältöön ja kohteiden kehittämiseen. Kysely sisältää 18 erimittaista kysymystä.**

Virkistysalueyhdistys selvitykseen liittyvät kysymykset ja yhteydenotot voi osoittaa Tapio Hartikaiselle: tapio.hartikainen@varsinais-suomi.fi tai puhelimella numeroon 040 5521 418.

Pyydämme vastaamaan tähän kyselyyn viimeistään perjantaihin 9.1.2015 mennessä.

Liite 15. Virkistysalueyhdistyskysely 11.12.2014.

Varsinais-Suomen liitto
Egentliga Finlands förbund
Regional Council of Southwest Finland

Virkistysalueyhdistyskysely

11.12.2014

Varsinais-Suomen maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen perustamisen esiselvityshanke

Luonto- ja retkeilykohteet ja muut virkistyskohteet ovat sekä kunnan asukkaiden virkistyskäytön että sen alueella sijaitsevien yritysten luontomatkailun ja aluetaloudellisen merkityksen kannalta katsottuna tärkeitä kokonaisuuksia. Kuitenkin kiristyneessä kuntataloustilanteessa näiden kohteiden ylläpitoa ja kehittämistä uhkaa niihin käytettyjen resurssien puute sekä tiettyjä kohteita myös varsinainen realisointi.

Suomessa on tällä hetkellä 8 maakunnallisen tason virkistysalueyhdistystä (<http://virkistys.info/>). Virkistysalueyhdistysten toimintatavat ja yhdistysmuodot vaihtelevat, mutta yhteisenä nimittäjänä voidaan pitää sitä, että kaikilla yhdistyksillä on vahva sidos alueensa maakunnan liittoon.

Jotta Varsinais-Suomen alueen luonto- ja retkeilykohteiden ja muiden virkistyskohteiden ylläpito, kehittäminen ja matkailuun nojaavan yritystoiminnan puitteet ja toimintamahdollisuudet olisivat nykyistä paremmat, tarvittaisiin koordinoiva taho, joka kehittäisi näiden kohteiden ja niiden toimijoiden välistä yhteistyötä sekä suunnittelisi ja toteuttaisi näiden kohteiden kehittämistä. Tämä taho olisi luontevasti maakunnallinen virkistysalueyhdistys.

Virkistysalueyhdistyksen toiminnan perustamiseksi Varsinais-Suomessa on tekeillä taustaselvitys, jossa tutkitaan erilaiset toimintamallivaihtoehdot yhdistyksen kohdealueita, kohderyhmiä, toimintatapoja, rahoitusta ja organisoitumista ajatellen. Sidoryhmien kanssa käytävien keskustelujen perusteella valitaan sopivin toimintamalli. Selvitystyö kestää marraskuusta ensi vuoden helmikuun loppuun saakka.

Työkaluna selvitystyössä toimii eri sidoryhmille lähetettävä Varsinais-Suomen virkistysalueyhdistyskysely, jossa tiedustellaan mm. tärkeistä kehittämiskohteista sekä virkistysalueyhdistyksen toiminnan sisällöstä. **Muut maakunnalliset virkistysalueyhdistykset ja niiden noudattamat organisoitumismallit toimivat referensseinä Varsinais-Suomen alueellista ja maakunnan toimijaryhmille soveltuvaa mallia etsittäessä. Vastauksillanne on suuri merkitys uuden maakunnallisen virkistysalueyhdistyksen perustamisprosessissa, joten toivomme että löydätte aikaa kysymyksiin vastaamiselle. Kysely sisältää 9 erimittaista kysymystä.**

Virkistysalueyhdistys selvitykseen liittyvät kysymykset ja yhteydenotot voi osoittaa Tapio Hartikaiselle: tapio.hartikainen@varsinais-suomi.fi tai puhelimella numeroon 040 5521 418.

Pyydämme vastaamaan tähän kyselyyn viimeistään perjantaihin 9.1.2015 mennessä.

4.1. Kehittämistavat, – toimenpiteet ja -palvelut

Varsinais-Suomen luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämistapoja olivat:

Eri toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen (Tärkeää on löytää ja kartoittaa alueellisesti sopivimmat toimijat ja verkosto, jonka puitteissa luontomatkailua ja luonnon virkistyskäyttöä tarjotaan. Yhteistyön käynnistämiseen tarvitaan esimerkiksi virkistysalue- ja matkailuseminaari tai -työpaja. Työpajojen avulla selvitettäisiin tarpeet ja toimintaedellytykset. Yhteiset kokoontumiset yrittäjien ja kunnan edustajien kanssa, kehittämisajatusriihet, kun on selkeät tavoitteet ja suunnitelmat niiden toteuttamiseksi, päämäärään on helpompi pyrkiä. Sitä voisi seurata positiivista yhteistyöhenkeä luovien teemaretkien kimara yleisölle ja yhteistyökumppaneille Varsinais-Suomen tuttuihin ja tuntemattomiin kohteisiin. Retkikimarasta saatuja kokemuksia voidaan lopuksi tarkastella yhteistyötahoille järjestetyssä työpajassa. Seminaarin ja retkien järjestämiseen tarvitaan kyllä pääkoordinaattori, joka voisi olla esim. tarkoitukseen pystytetty hanke tai jokin muu nimetty taho. Varsinais-Suomen laajuinen virkistysalueyhdistys olisi pidemmällä aikavälillä tärkeä työkalu toiminnan ylläpitämiseksi. Käynnistysvaiheeseen olisi kuitenkin hyvä saada kokopäiväinen hankekoordinaattori. Retkien järjestäminen on hyvä tapa saada käytännön yhteistyökuvioita aikaan. Maantieteellisestä sijainnista johtuen maakunnassa on järkevää ylläpitää alueita yhdessä, mutta kuitenkin siten, että käytetään hyväksi paikallista osaamista. Kolmannen sektorin mukaanotto kehittämistehtäviin. mm. liikennöitsijöiden, perinneyhdistyksien, kylätoimikuntien ja -yhdistysten, kuntien, matkailuyritysten, viranomaisten ja yhdistysten mm. latuyhdistysten sekä Metsähallituksen välinen yhteistyö. Ympäristöteknologiayritykset myös mukaan kehittämiseen.).

Virkistyskohteiden ylläpito, kehittäminen (Ylläpito ja kehittäminen on järkevää tehdä maakunnan kattavalla suunnittelulla, jolloin pystytään tunnistamaan maakunnan eri alueiden vahvuuksia ja täydentämään virkistyskäyttöä ja luontomatkailua tukevien kohteiden joukkoa hallitusti ja tasapuolisesti maakunnan alueella. Ylläpitämistä ja kehittämistä varten tulisi saada toimijatahojen selvät päätöksenteot hankkeessa mukana olosta. Lisäksi ylläpitämistä varten pitäisi perustaa yhdistys, jonka palkkalistoilla olisi suorittajaportaan väkeä tai ostaa palvelu joltain toimijalta.), **huolto, laatu** (Järkevää olisi varmistaa reitistöjen ja alueiden laadun tasaisuus kohdekohtaisesti, jotta retkeilijä tai matkailija voi varmistua siitä, että on odotettavissa laadukas ja tietyt kriteerit täyttävä retkeily- tai virkistäytymiskokemus kullakin yhdistyksen hallinnoimalla alueella. Hyvien käytäntöjen levittäminen muillekin ja sitä kautta tarjonnan tason nostaminen kautta linjan.) **ja maanhankinta** (Tulisi kartoittaa minkälaista maanhankintaa tulisi suorittaa (arvokkaita luontokohteita, reitistöjä varten hankittava maa). Maanhankinta ei välttämättä ole keskiössä virkistysalueiden kehittämisessä. Kunnilla on hallussaan virkistysalueita, joita voitaisiin kehittää yhdessä palvelemaan yksittäisen kunnan kuntalaisjoukkoa laajempaa käyttäjäjoukkoa. Maanhankinnan painopisteet tulisi olla sellaisissa merkittävässä erityisesti rantaan rajoittuvissa kohteissa, joissa on runsaasti muuta maankäyttöpainetta ja maanhankinnalla halutaan tuolloin varmistaa tärkeän virkistyskohteen käytettävissä oleminen jatkossa. Hankinta valtion rahoilla, omistus kunnassa.)

Liite 17. Virkistysalueyhdistyskyselyn vastaukset 16.1.2015.

Sidosryhmäkysely 11.12.2014 virkistysalueyhdistyksille

1. Mitkä ovat virkistysalueyhdistyksenne isäntäorganisaatio, keskeisimmät jäsentahot ja sidosryhmät?

Etelä-Karjalassa kunnallinen virkistysalueyhteistyö on perustettu säätiömuotoon. Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiön sääntöjen mukaan hallituksen nimeävät kunnat (v. 2013 alusta kaikki maakunnan kunnat mukana) ks. <http://www.ekvas.fi/saatio/saannot/>

Säätiön hallinnosta vastasi 1990-2004 Etelä-Karjalan liitto ja siellä suunnittelujohtaja hoiti säätiön asiat oton 2004 alkaen

säätiölle on palkattu asiamies/toiminnanjohtaja, jonka palkkauksesta 5 pv/kk maksaa Etelä-Karjalan liitto edelleen tehdyn sopimuksen nojalla. Säätiön virallinen osoite on pidetty Etelä-Karjalan liiton osoitteessa, vaikka toiminnanjohtaja työskentelee muualla vuokratuissa toimitiloissa. Liitolta saa toimistoapua mm. postin käsittelyssä.

Isäntänä toimivat kaikki Kymenlaakson kunnat ja kaupungit. Yksi jäsen hallituksessa. Sidosryhminä alueellisen matkailuyritykset sekä kuntatoimijat. Matkailuinfo.

Uudenmaan kunnista 19 on yhdistyksemme jäsen. Seitsemän kuntaa ei ole liittynyt yhdistykseen. Kaikki isot kunnat ovat yhdistyksemme jäseniä, ja asukkaita niissä on 1,52 miljoonaa (95,8 % Uudenmaan asukasta).

Yhdistyksen tukijäseninä ovat Uudenmaan liitto, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, Suomen latu, Suomen Purjehdus ja Veneily sekä Espoon venekerhojen yhteenliittymä.

Yhdistyksen muodostavat sen jäsenkunnat, muita isäntäorganisaatioita ei ole. Sidosryhmistä merkittävien on ympäristöministeriö, joka rahoittaa maanhankintojamme. Yhdistyksellä on henkilöstön toimitiloja maakunnan liitossa sekä muualla. Yhdistys on perustettu maakuntaliiton yhteyteen ja se on tärkeä yhteistyökumppani. Sidosryhmistä Metsähallitus on vuosien ajan ollut merkittävä yhteistyökumppani myös.

2. Mitkä ovat yhdistyksenne toiminnan tavoitteet, tehtävät, painopisteet, toimintatavat ja työkalut?

EK virkistysaluesäätiön toiminnan tavoitteet on määritelty säännöissä:

Säätiön tarkoituksena on voittoa tavoittelematta turvata säätiön toiminnassa mukana olevien kuntien asukkaiden virkistys-, matkailu- ja vapaa-ajankäyttöön soveltuvien alueiden ja reittien käyttömahdollisuudet Etelä-Karjalassa. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö hankkii omistukseensa maa- ja vesialueita, koordinoi maakunnallisten ulkoilu- yms. reittien suunnittelua ja ylläpitoa sekä järjestää kuntien asukkaille virkistys- ja vapaa-ajankäyttöön soveltuvia palveluja.

Säätiö ei kuitenkaan harjoita hotelli- tai ravintolatoimintaa tai muuta niihin verrattavaa toimintaa eikä sellaiseen toimintaan tarkoitettujen tilojen ylläpitoa tai rakennuttamista.

Maa- ja vesialueiden hankkimisesta säätiön omistukseen ja hankintojen rahoituksesta on päätettävä hallituksen yksimielisellä päätöksellä kokouksessa, jossa kukin säätiön toiminnassa mukana oleva kunta on edustettuna.

Liite 18. Virkistysalueyhdistysmediatiedote 16.12.2014.

Mediatiedote, Turku 16.12.2014

Varsinais-Suomi tarvitsee virkistysalueyhdistyksen

Yhdistys kehittäisi yhteistyötä virkistys- ja luontomatkailukohteiden eri toimijoiden välillä. Yhdistyksen toiminnan käynnistämistä Varsinais-Suomessa selvitetään Varsinais-Suomen liitossa – kysely lähetetään sidosryhmille joulukuussa.

Varsinais-Suomessa on monia luonto-, retkeily- ja muita virkistyskohteita, jotka ovat kunnan asukkaiden virkistyskäytön ja luontomatkailun sekä tätä kautta myös aluetalouden kannalta tärkeitä kokonaisuuksia. Kävijämäärät ovatkin monessa kohteessa kasvaneet. Kuitenkin kiristyneessä kuntataloustilanteessa näitä kohteita uhkaa monesti resurssien puute ja tiettyjä kohteita uhkaa jopa sulkeminen tai myynti.

Maakunnallinen virkistysalueyhdistys voisi koordinoita ja toteuttaa virkistys- ja luontomatkailukohteiden ylläpitoa, kehittämistä ja maanhankintaa Varsinais-Suomessa. Suomessa on tällä hetkellä kahdeksan maakunnallista virkistysalueyhdistystä, joiden kautta kohteiden ylläpitoa ja kehittämistä toteutetaan.

Virkistysalueyhdistyksen toiminnan käynnistämiseksi Varsinais-Suomessa tehdään juuri nyt taustaselvitystä. Selvitystyö kestää marraskuusta 2014 ensi vuoden helmikuun loppuun saakka. Sidosryhmille lähetetään kysely joulukuun 2014 aikana, jossa tiedustellaan tärkeitä kehittämiskohteista sekä virkistysalueyhdistyksen toiminnan sisällöstä. Kyselyyn voi vastata 16.1.2015 mennessä linkin <https://www.kyselynetti.com/s/f5ddec> kautta.

Virkistysalueyhdistys selvitykseen liittyvät kysymykset voi osoittaa Tapio Hartikaiselle: tapio.hartikainen@varsinais-suomi.fi tai puhelimella numeroon 040 5521 418.

LÄHTEET

Etelä-Karjalan virkistysalueesäätö, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014]. Saatavissa: <http://www.ekvas.fi/>.

Hämeen virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014].
Saatavissa: <http://www.hameenvirkistysalueyhdistys.fi/>.

Innokylä, 2014. [WWW]. [Viitattu 8.12.2014]. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/>.

Kuhankuonon retkeilyreitistö- ja virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 16.12.2014].
Saatavissa: <http://www.kuhankuono.fi/>.

Kymenlaakson virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014]. Saatavissa: <http://kyvi.fi/>.

Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry, 2015. [WWW]. [Viitattu 13.1.2015]. Saatavissa: <http://www.liiku.fi/>.

Luonnonvarakeskus, 2015. [WWW]. [Viitattu 13.1.2015]. Saatavissa: <http://www.luke.fi/>.

Metsähallitus, 2015. [WWW]. [Viitattu 13.1.2015].
Saatavissa: <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Sivut/Etusivu.aspx>.

Pirkanmaan virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014].
Saatavissa: <http://www.pirkanmaanvirkistysalueyhdistys.fi/>.

Pohjois-Karjalan virkistysreitistöyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014].
Saatavissa: <http://www.pohjoiskarjalankelkkaurat.fi/etusivu/index.php>.

Päijänteen virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014].
Saatavissa: <http://www.paijanteenvirkistysalueyhdistys.fi/>.

Saimaan virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 15.12.2014].
Saatavissa: <http://www.saimaanvirkistysalueyhdistys.fi/>.

Suomen Latu, 2015. [WWW]. [Viitattu 13.1.2015]. Saatavissa: <http://www.suomenlatu.fi/>.

Suomen virkistysalueyhdistykset, 2014. [WWW]. [Viitattu 18.12.2014]. Saatavissa: <http://virkistys.info/>.

Uudenmaan virkistysalueyhdistys, 2014. [WWW]. [Viitattu 16.12.2014].
Saatavissa <http://uudenmaanvirkistysalueyhdistys.fi/>.

Varsinais-Suomen liitto, 2015. Varsinais-Suomen Maakuntastrategia. [WWW]. [Viitattu 12.11.2015].
Saatavissa: http://www.varsinais-suomi.fi/images/tiedostot/Tietopankki/2014/maakuntastrategia_netti.pdf.
Varsinais-Suomen liitto, 2014. Virkistysalueisiin ja -yhdistykseen liittyvät eri työryhmien ja kokousten aineistot, sekä muut aineistot. Turku.

VisitTurku, 2013. [WWW]. [Viitattu 13.3.2015].
Saatavissa http://www.visitturku.fi/sites/default/files/turkutouring/matkailuohjelma_netti.pdf.

VARSAIS-SUOMEN LIITTO | EGENTLIGA FINLANDS FÖRBUND | REGIONAL COUNCIL OF SOUTHWEST FINLAND

PL 273 (Ratapihankatu 36) 20101 Turku | PB 273 (Bangårdsgatan 36) 20101 Åbo
+358 2 2100 900 | kirjaamo@varsinais-suomi.fi | www.varsinais-suomi.fi | Y - 0922305-9